

L'ESQUEJELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA, 2 DE DESEMBRE DE 1910

Núm. 1666 ANY XXXII

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims Atrassats: 20

UNA ESCENA DEL «TENORIO»

—«Pues de millones se trata
y, per desgracia, sé qui ets...
considera, don Gonzalo,
que razón debo tener.»

MUNICIPALESCA

Després de setze hores de discursos ha lograt la majoria lerrouxista de l'Ajuntament sortir-se d'un cop ab la seva. El projecte de portada d'aigües presentat per en Gonzalo Rivas ha sigut aprovat per vintiquatre vots contra dinou.

El dictamen proposant l'adquisició del plan d'en Rivas significa, indubtablement, un dels negocis més grossos que de molts anys hagin passat pel Consistori, y ja es sabut que se n'hi han aprovat alguns. La índole especial del nostre periodíc fa que no poguem estendre'ns en explicacions respecte dels antecedents d'aquesta qüestió complicadíssima, que, per la seva importància, ha arribat a interessar a l'opinió com poques.

El llegidor de L'ESQUELLA haurà topat, en les planes de la premsa diària, ab el devassall d'articles que aquets dies s'han escrit estudiant l'assumpte sota cada un dels seus aspectes y segons haja sigut el punt de vista—per no dir la conveniència—de cada un dels diaris que del mateix s'han ocupat.

Per de prompte, es de sobres coneguda l'opinió nostra en lo que toca, no ja en aquest assumpte concret de les aigües, sinó respecte de quants, d'aprop o de lluny, fan olor de conxorxa, negoci o contuberni.

La nostra protesta es, ara com ara, tant més forta, quant, en aquesta qüestió tenebrosa de les aigües, s'ha seguit, pels patrocinadors del projecte que s'acaba d'aprovar, idèntic sistema a l'implantat temps enrera, quan hi havia damunt de la taula el projecte famós de la recollida de les escombraries. Ara, com allavors succeí, s'ha privat a l'opinió pública, que en els afers municipals demana que's jugui net y clar, dels necessaris elements de judici pera poder sentar criteri sobre la conveniència o inutilitat dels projectes pendents d'aprovació.

Són en gran nombre els barcelonins que pensen que'ls regidors han fet de l'assumpte de les aigües qüestió de bandol polític, quan, al nostre lleial entendre, comporta la seva aprovació una lluita d'interessos, més aviat que d'opinions.

Les ramificacions *econòmiques* dels projectes presentats a concurs són tantes; tan extensa la xarxa especulativa posada en joc, que, ab tot y convenir en la necessitat imperiosa que té la ciutat de proveirse d'un caudal d'aigües en consonància ab les seves exigències, y per molta que siga la nostra independència, no estem segurs de que, a l'agafar la ploma pera formular uns comentaris a la sessió del dilluns passat, deixem de servir indirectament els interessos d'algun dels mil factors més o menos interessats en la solució del conflicte.

Ja hem dit que no'ns correspon a nosaltres l'examinar el projecte detingudament. L'espai reduït de que disposem ens privaria de ferho, encara que aquet fos el nostre propòsit.

Aixís, doncs, passant y tot per alt els seus tres aspectes, jurídic, tècnic y econòmic, fixarem no més la nostra atenció en dos senzills punts al alcans de qualsevolga que no estiga renyit ab el sentit comú. El llegidor, menys desatentat, més judiciós, y, indubtablement, més amic dels interessos de Barcelona que la majoria dels regidors, dirà si tenim o no raó sobrerera a l'impugnar el projecte com ho fem.

Neguem, per de prompte, capacitat suficient an en Gonzalo Rivas pera que pugui vendre a l'Ajuntament lo que de cap manera li pertany. Tothom sab que aquet senyor no compta, ni molt menos, ab l'indispensable conformitat dels propietaris de les finques afectades pels seus planols de canalització. ¿Ab quin dret, doncs, poden esser les seves ofertes a l'Ajuntament preses en serio?

Ve després l'extrem segons el qual demana, el mateix Gonzalo Rivas, que tot seguit de serli aprovat el seu projecte se li faci entrega del 60 per 100 del montant de la quantitat de venda, o siga que li sigan abonades de moment 37.800.000 pessetes, abans de que se sàpiga de cert si compta ab el caudal d'aigua consignat en la seva oferta, y lo que es més, sense que a la ciutat li consti si el liquit reuneix o no, les condicions de potabilitat y demés que s'estimin indispensables.

Hi ha també una altra raó de força pera oposarnos al projecte.

Empreses com la que la portada d'aigües significa estan reservades únicament als ajuntaments que compten, per endavant, ab la confiança de l'opinió.

Poden, els homes que avui tenim al Consistori, alabar-se de posseir-la? A la resolució de projectes com el de la portada d'aigües s'hi arriba sols gradualment; això es: després d'una serie de reformes anteriors que hagin merescut la simpatia de la ciutat, y hagin servit, ademés, pera posar a prova la bona fe dels seus iniciadors.

A regidors que tinguin en la seva fulla de serveis viatges com el realitzat a l'Argentina; festes com les de la passada Primavera; projectes com el famós de la neteja; concerts com el dels materials de construcció, y negocis, en fi, tan asquerosos com l'últim dels mercats, els està privat l'intentar resoldre assumptes de la magnitud y transcendència que té el de la portada d'aigües.

Uns regidors com els que la gent senyala avui ab el dit, a tot lo més que poden aspirar es a que'l Fiscal els dongui temps de recullirse en l'intimitat, y ja en ella, purgar en el més absolut oblit els pecats comesos contra'ls interessos dels seus conciutadans, que s'han acostumat ja a mirarlos com els pitjors y més perillosos de tots els urbicides...

JUST

Una parella com n'hi ha moltes

Y be, ja us heu casat; perfectament.
Entre tots dos guanyeu ben just per viure;
quan heu comprat el pa y el vi, a la carn
els quartos moltes voltes no hi arriben.

Y això que ara esteu bons;
ja us vindran d'aquí a uns mesos les fatigues,
quan vinguin el basqueig y el mal-de-cap,
precursors de dolors y d'alegries.

Jo no sé com compteu,
francament, no l'entenc vostre pervindre;
¿ignoreu, per ventura, que molts cops
quants més som a gastar més el guany minva?

Després vindran els plors,
quan el fill desitjat entri a la vida;
¿per què l'heu d'enganyar fentlo venir,
si'ls recursos vos manquen per' mantindre'l?

No entenc ni entendré mai
eixa dèria que impera avui en dia.
¿Per què posar més pobres an el món,
sent així que ja'n sobren una pila?...

LL. BARCELÓ Y BOU

Una bona idea

No hi ha que donarhi voltes. Els governs francesos tindran, baix determinats punts de vista, els mateixos o pitjors defectes que'ls d'Espanya, però que són més espavilats, més humans y, per consegüent, més practics que'ls nostres, cego serà qui s'atreveixi a negarho.

¿Ne voleu una prova ben eloqüent y al mateix temps ben graciosa? Mireu lo que acaba de succeir ab la qüestió dels mistos.

El Govern, monopolisador, com el d'aquí, de la fabricació y venda de cerilles, observava temps hà que'ls ingressos d'aquet rengló disminuïen en tot Fransa d'una manera sensible.

La gent, com sempre, fumava, encenia llums de gas y de petroli, calava foc als fogons... y a pesar d'això, cada dia's venien menos mistos.

—Escolteu—va dir un dia el ministre d'Hisenda als inspectors de rendes públiques—¿com es que això de les cerilles va tant per terra?

—Procurarem averiguarho.—

A les vintiquatre hores, desapareguda ja l'incògnita, els inspectors tornaven a presentarse al ministre.

—*Eureka!*... Estem en possessió del secret...

—¿Ho sabeu tot?

—Tot, fil per randa. La disminució dels ingressos de l'Estat en el ram dels mistos se deù únicament a que'l public, en comptes de servir-se de les cerilles que'l Govern elabora, usa encenedors automatics.

—¿Encenedors?... ¿Què són?

—Uns petits objectes de butxaca, molt senzills y molt ben fets, que produeixen la llum, mercès a una pastilla de

ferro-sirium, enginyosament colocada a la vora d'una dimi-nuta làmpara d'alcool.—

¿Què va fer el ministre, davant d'aquet descobriment?

Dos procediments tenia a la mà pera castigar el frau que tan escandalosament mimvava els seus ingressos. Podia perseguir als marxants d'encenedors, engarjolantlos tranquilment com a enemics de l'Estat, y podia també empaïtar als compradors a qui atrapés infraganti, o millor dit *incenenti*, apoderantse de les petites maquetes inflamatories y imposantlos, además, una multa, que, segons la llei vigent, pot oscilar entre 100 francs y 3.000.

Així, per lo menos, ho faria, y casi pot dirse ho ha fet, el nostre Govern, que ab això de clavar multes y agafar gent no permet que ningú li passi la mà per la cara.

Doncs be; el Govern francès—y aquí comensa a apareixer el seu sentit practic—va pendre's la cosa ab més filosofia.

—¿Es dir—va preguntar als inspectors—que'l public s'ha donat als encenedors d'una manera resolta?

—Ab verdader frenesi. A París, a Lyó, a Burdeus, a Marsella, a totes les grans ciutats de Fransa, no hi ha avui un sol fumador intel·ligent que's digni comprar mistos.

—Perfectament, doncs: ja ho arreglaré.

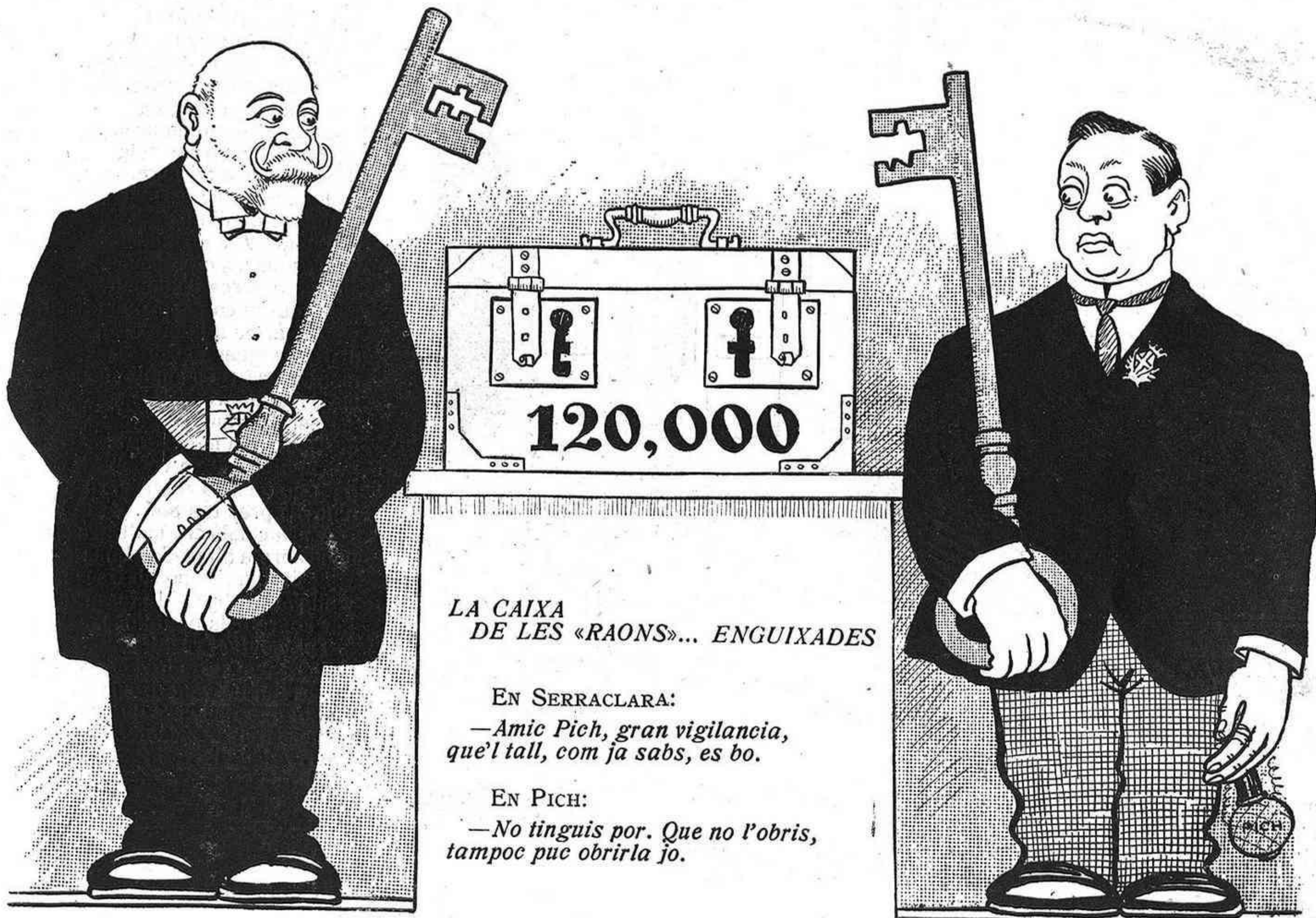
—¿Què pensa fer sa Excelencia?

—En lloc de perseguir y castigar la novetat, ja que al public li ha caigut en gracia, ens dedicarem a explotarla pel nostre compte. Tan aviat com sigui possible, l'Estat vendrà encenedors.—

Y això sembla que serà, a no tardar gaire.

Fetes les averiguacions oportunes, el ministre d'Hisenda francès sab ja, sobre l'assumpte, tot lo que necessitava saber pera resoldre'l ab exit y plantejar depressa el negoci.

Els encenedors que avui circulen a Fransa procedeixen tots d'Austria. Fabricats allí y enviats discretament a Italia,

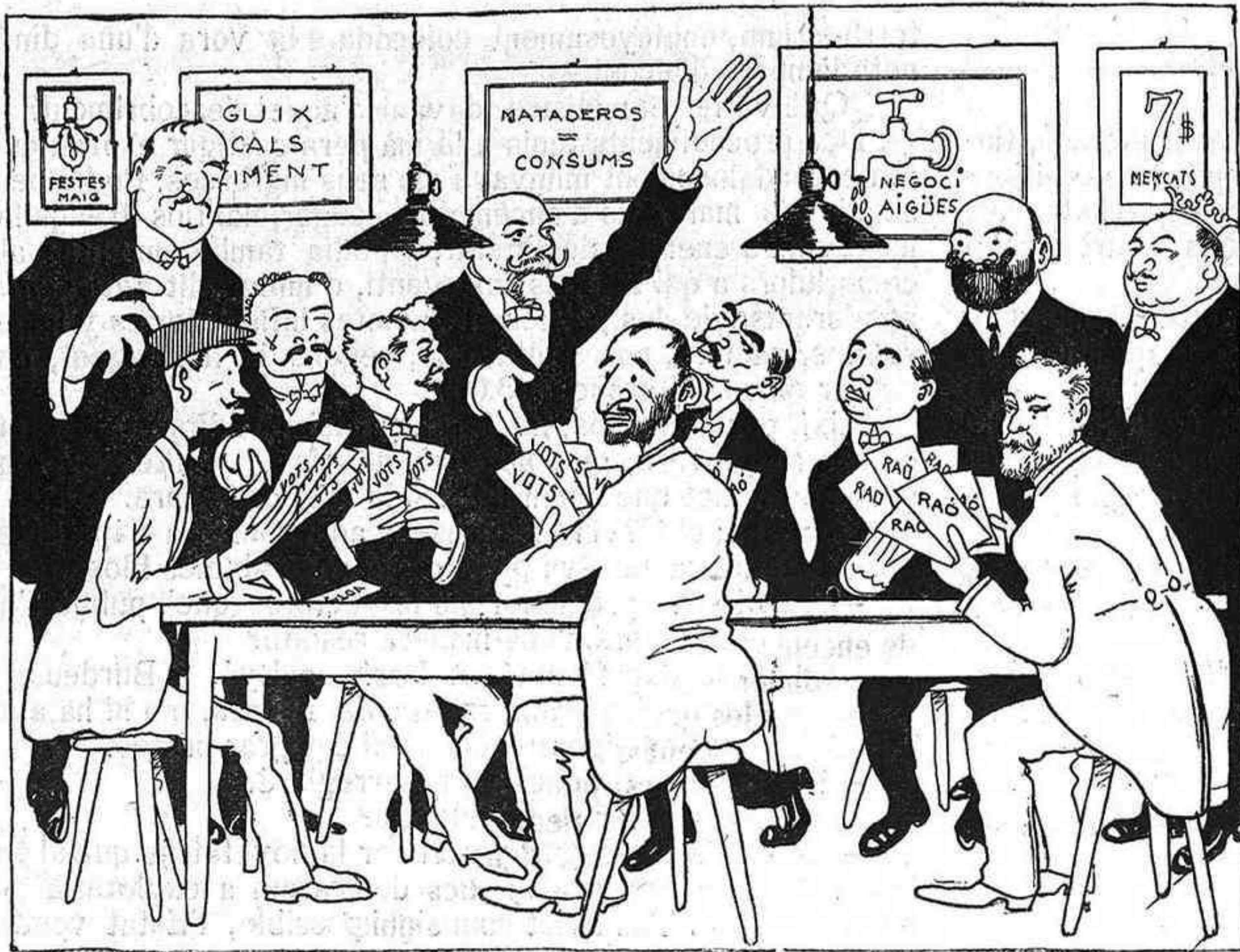
LA CAIXA
DE LES «RAONS»... ENGUIXADES

EN SERRACLARA:

—Amic Pich, gran vigilancia,
que'l tall, com ja sabs, es bo.

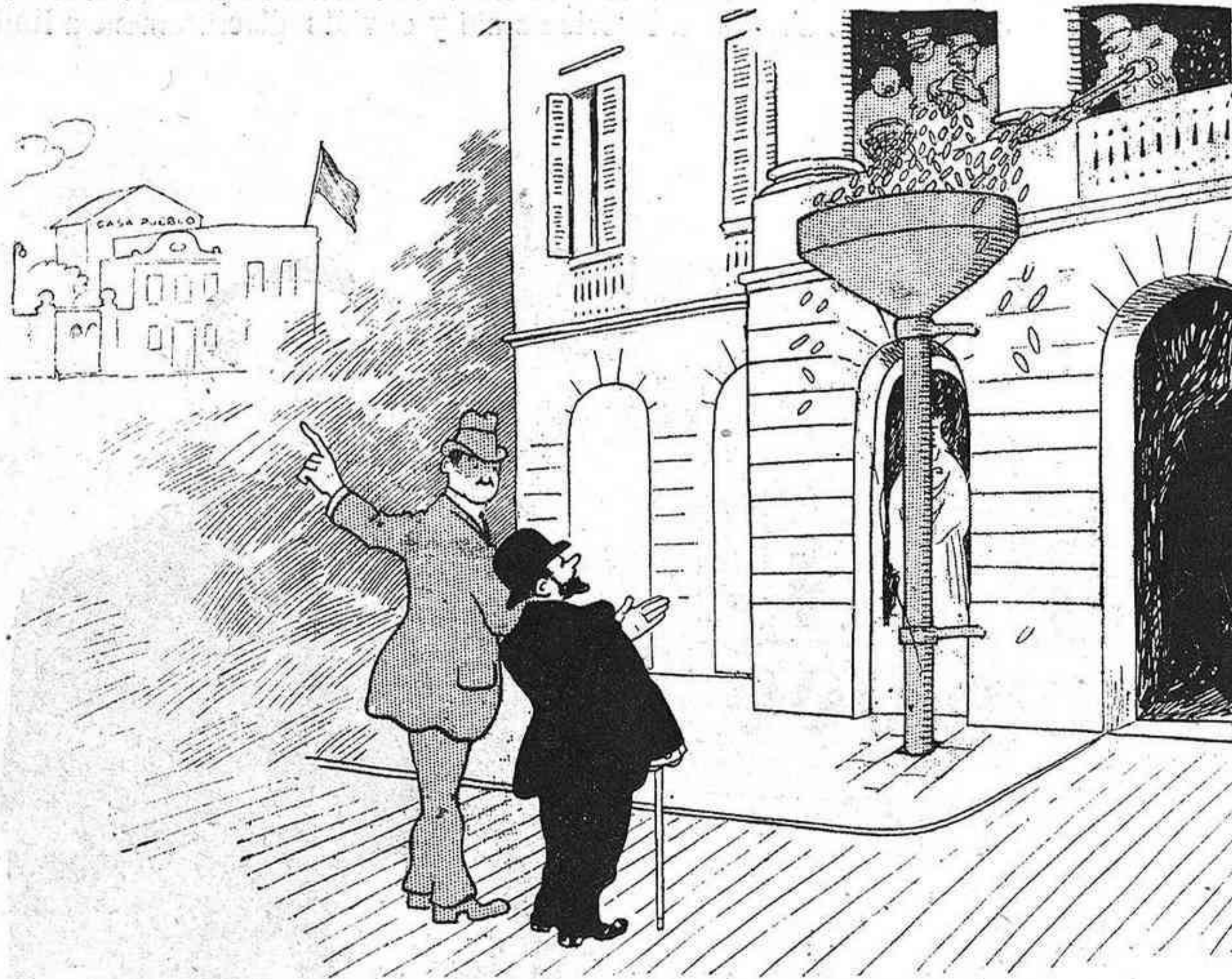
EN PICH:

—No tinguis por. Que no l'obris,
tampoc puc obrirla jo.

EN SERRACLARA

—Quines ganes d'escarrassarvos!... Ja us ho podieu pensar que perderieu... En aquet joc, vots són trumfos.

LA MINA

—Y aont va a parar tot això?
—Miri... Allà baix...

a Alemanya y a Inglaterra, entren d'amagatots en territori francès, aont un nuvol de venedors se cuida d'expendre'ls. Segons datos de bon origen adquirits pel Govern, l'inventor del encenedor s'ha embutxacat ja, a hores d'ara, uns quants milions de francs.

Y es lo que, ab raó, diu el ministre:

—¿Per què, arreglant les coses en deguda forma y entenentnos directament ab el mateix fabricant de l'article, una bona part d'aquets milions no ha de guanyarlos l'Estat?—

¡Aixís, aixís es com se regeixen les nacions!

Governar es transigir.

Y fer esquitxar pacíficament els diners al poble, sigui venentli mistos de cerilla, sigui endossantli encenedors automatics.

A. MARCH

L'amor y el cafè

Ni d'amor ni de cafè abusarne no convé.

Era un dimars. No plovia, pro'l sol no's veia per res, fred ni calor se sentia, es a dir, que feia un dia quasi be com els demés.

Per motius de... no sé què, va portarme..., no sé qui, a certa casa, y allí ens varen tractar molt be, tant als altres com a mi.

Era una familia bona que celebraven el sant de la filla, una bufona senyoreta, la més mona que hi als barris del Encant.

Una nena de pèl roig, tota ella plena de goig y bellugantse ab un aire... capas de fer tornar boig al burro d'una terraire.

Quan allí vam arribar acabaven de dinar; fem el degut compliment y ens comensen a obsequiar ab vi y postres d'aliment.

Jo, que'm conec prou la flaca, vaig ficarme a la butxaca, distret, algunes cosetes mentre una raspa molt maca me dava quatre galetes.

Després van portar cafè, que per mi la meva sort pot ben dirse que va sê; puig no guardo cap record d'havè'l pres tan bo... y tan bé.

A una cambrera molt grassa que'l servia ab modos bons vaig tirà un piropo ab trassa, y ella'm va tirar... la tassa per sobre dels pantalons.

Tal incident resultà graciós per certs jovenets; jo, es clà, ho vaig dissimulà, y això que fins crec que va travessarme'ls calsetes.

Arreglada l'averia

y passada ja la broma al instant cafè prenia, pro ab tal gust, que mai havia saborejat tal aroma,

—¡Quin cafè més substanciós!

¡Cap més li empeta la basa!

pensava jo, molt seriós,

llensant mirades... de gos
a la filla de la casa.

Sobre'l liquid transparent,
mentres anava bevent
l'imatge d'ella jo veia,
y, ma intenció comprenent,
ella'm miraba y somreia.

Desde llavors vaig notar
que aquell riquissim cafè
a dos cors va desvetllar,
y'm vaig senti un no sé què
molt difícil d'explicar.

Era tanta ma fatlera
y tant l'amor m'havia entrat,
que, sabent qui'l causant n'era,
ab gust m'hauria acabat
tot el de la cafetera.

Aixís y tot, vaig tornar
a repetí, ab permís d'ells,
y tant me'n vaig atipar
que al ultim vaig agafar
una irritació als budells.

¡Quin compromís allavores!
Els senyors y les senyores
prou me deien:—No s'espanti!—
pro vaig passar dugues hores
que'l meu cos semblava un canti.

Resultat d'aquella feta:
que'l cafè vaig aborri
y no'l prenc ni ab cullereta;
però ¡ai! aquella careta
la tinc ben gravada aquí.

Si algun cop se dona'l cas
de trobarnos, y d'amor
tots dos parlem, ¡vaya un pas!,
jo li parlo ab la mà al cor...
¡y ella'm parla ab la mà al nas!

J. STARAMSA

La Setmana Social

Pocs refrans hi ha que encloguin tanta part de veritat com aquell que diu que les desgracies mai venen soles. Si vinguessin soles, ens podriem mitg conformar. Una sola desgracia es una veritable sort; y valgui la paradoxa.

No, no venen soles, les desgracies. La una ve darrera l'altra; s'enllassen com les cireres, y formen una mena de sinistre rosari. Ara mateix ho estem comprovant a la ciutat de Barcelona. Com si no n'hi hagués prou ab la qüestió de les aigües (unes aigües que deuen ser de bassal corromput, puig són tèrboles y fangoses y s'hi crien granotes), tenim la Setmana Social organitzada pels catolics. Setmana de les Aigües y Setmana Social... Quasi trobem preferible la Setmana tràgica.

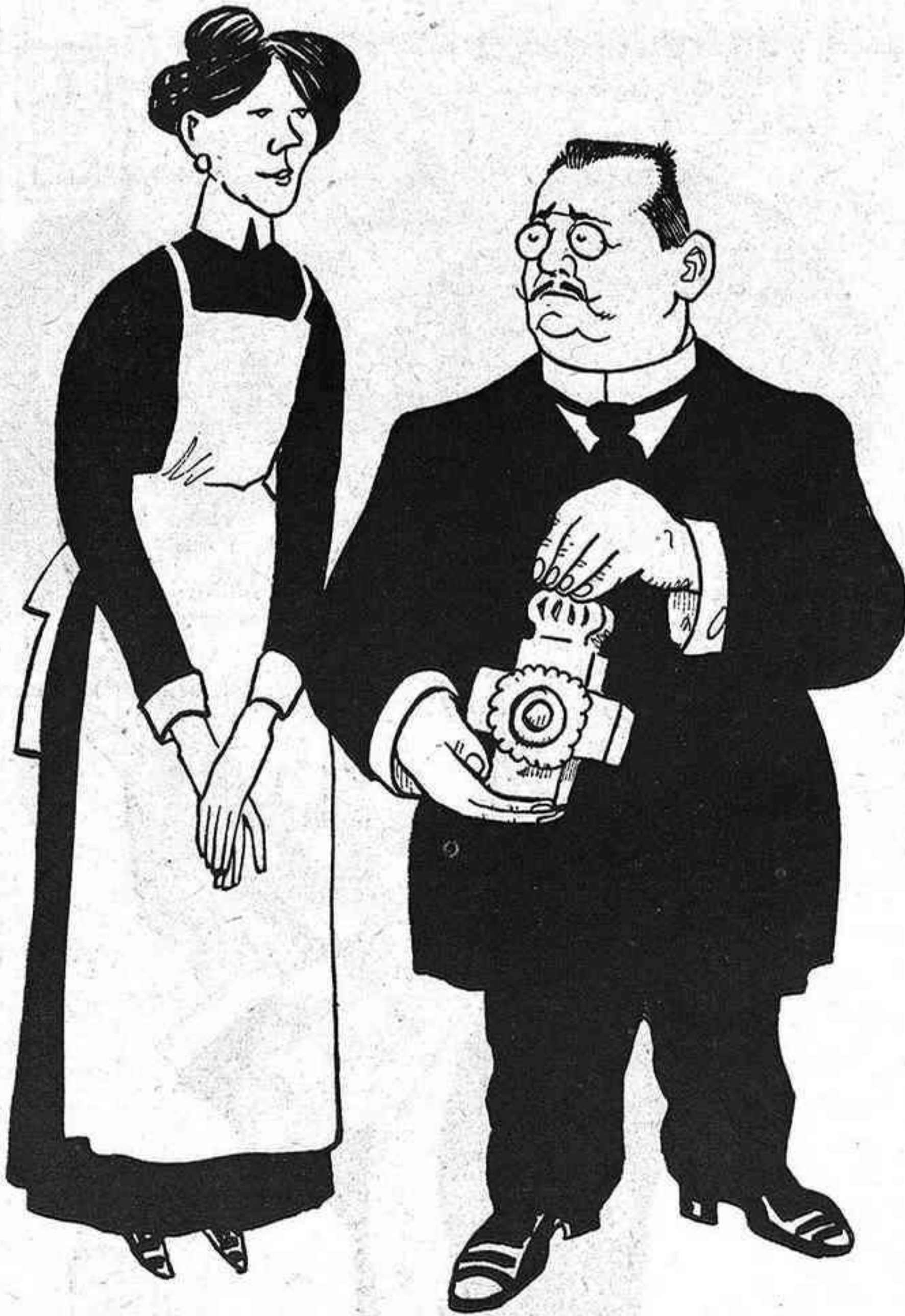
D'algun temps ensà, els catolics espanyols s'han adonat de que'ls fuig la parroquia obrera, que està més per la Revolució que pels Sants Sagraments. Y, imitant lo que en certes nacions estrangeres se fa, han organitzat unes mortals series de conferencies que duren vuit dies, en les quals els oradors parlen de la qüestió social desde'l punt de vista religiós, cristià y catolic, y que tenen per fi dur els treballadors pel camí de la Santa Mare Iglesia.

Segons els catolics-socials, la salvació del proletariat no està en les idees avensades, sinó en complir els manaments de la llei de Deu, y sobre tot els de la seva Iglesia veritable. El remei no consisteix en el socialisme, sinó en les oracions, en les pelegrinacions y en l'aigua beneita. Els obrers no s'han d'organitzar en sindicats de resistencia, sinó en congregacions de Lluisos. Per comptes de mitings, l'Adoració

EN GABRIEL ALOMAR, CONFERENCIANT

—Ciudadans...

JORN D'HOMENATGE

—Que'm demanava, senyor Prat?
—Sí; té, desa'm això al armari, que avui encara'm faria nosa... No convé fer babarotes als correlligionaris.

nocturna. En lloc de cotisar en la societat de l'ofici, tirar els diners a la caixa de les ànimes. Res de revolta: paciència, resignació, mansuetut. Als rics no se'ls ha d'inquietar: els bisbes y els capellans ja'ls demanaran, ab bones paraules, que fassin caritat al pobre. La caritat: heusaquí la gran solució del problema social. Un proletariat de captaires ab un escapulari penjat al coll, arribaria al benestar. Potser trigaria; però'ls senyors de la Setmana Social no tenen pressa.

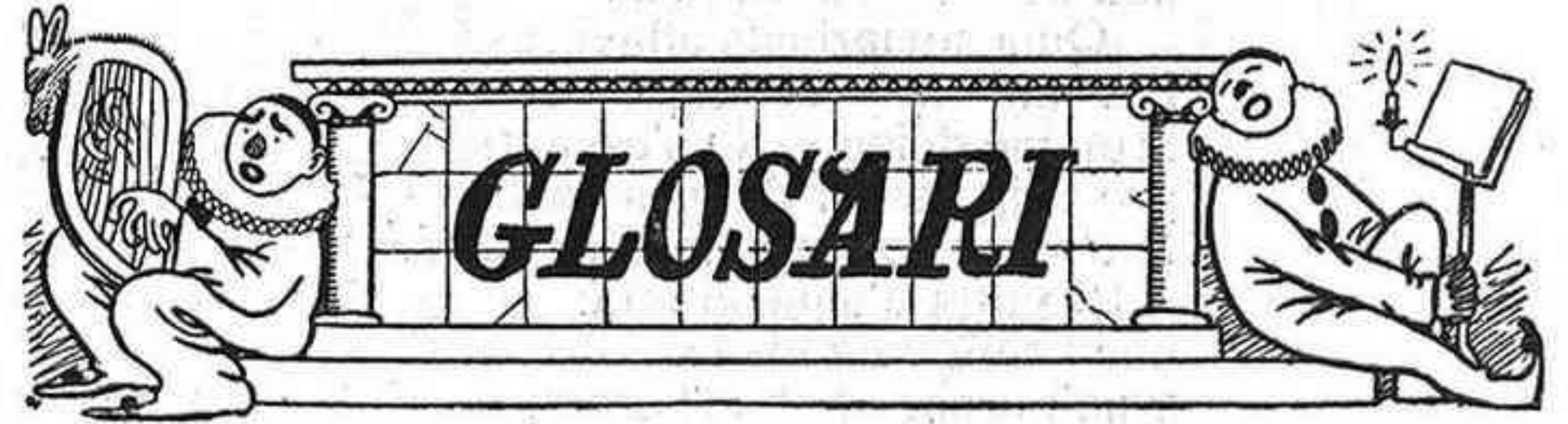
El mal està en que la Santa Mare Iglesia no hagi arreglat aquet conflicte en els llargs sigles que ha tingut de temps, quan encara les idees revolucionaries no li havien près la parroquia de descamisats. Si no menteixen les histories, en el temps de l'avior això de la caritat estava molt més de moda, y el clero manava, y els reis y les Corts feien lo que ell volia, y les persones d'abdós sexes anaven més a missa que no pas avui. Y per ventura vivien millor els pobres? No s'ho creguin. Estaven pitjor que ara, y anaven plens de fam y de menjansa. Als convents donaven sopes; però avui donen ranxo als quartels. Han calgut la llibertat, la democràcia, la revolució, l'anticlericalisme y el sindicalisme pera que's parlés de la justícia social, de les vuit hores, dels retirs de vellesa y de les cases pera obrers. Si tenim setmanes socials catòliques es perquè existeix una Internacional socialista. Y aquest es, per cert, l'únic inconvenient de l'Internacional.

Per lo demés, els organitzadors d'aquestes Setmanes s'eren de mitg a mitg. Els obrers no estan per caritats. Estan

convencuts de que fer de pobre es un mal ofici, y volen canviar-lo. No's conformen ab la gloria del cel: prefereixen el pa de la terra. Els rics pensen igual, desde l'altra banda de la barricada. Malgrat constarlos que, segons la Biblia, es més difícil que un ric vagi al cel que fer passar un bou pel forat d'una agulla, se guarden be de renunciar els seus bens. Tenen més devoció a la caixa de cabals que a les divines imatges.

Les Setmanes Socials, pera tenir eficacia, haurien de consistir, no en discursos o sermons, sinó en una altra cosa que anem a dir. Però comptes de reunir oradors, els catòlics haurien d'aplegar cada any un bon nombre de rics que fessin donació de les seves fortunes a favor dels obrers. Això fora caritat y amor al proxim. Lo d'ara són cansons y paraules llessades al vent.

WIFRED

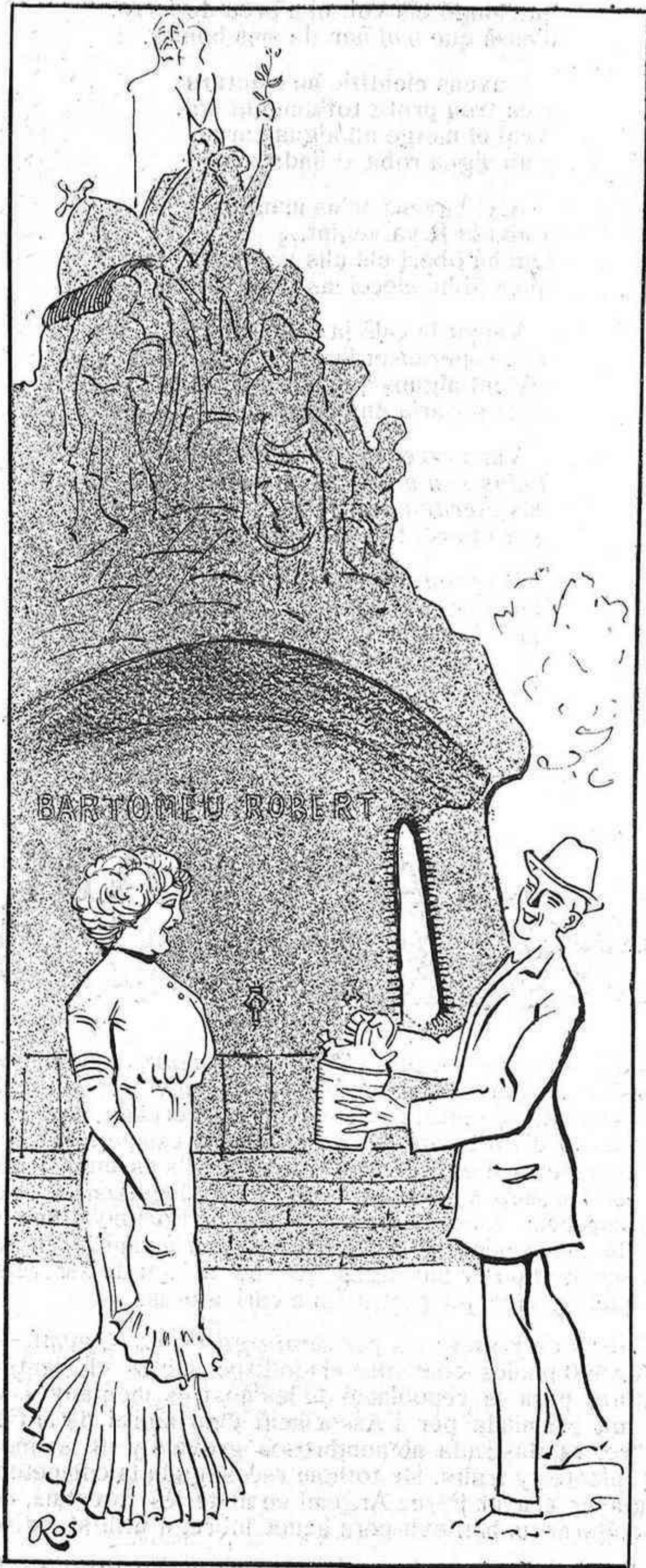
ELS HIDROPICS

Aquella dita que diu que l'aigua fa la vista clara no resa, s'veu, pera'ls nostres pacífics veïns, els quals ni ab tot el manantial de don Gonzalo, ni ab tots els sifons que puguin instal·lar-se al Besòs pera portar el mam auster a Barcelona han arribat a veurehi clar en el descabellat projecte de les aigües. Si els barcelonins hi haguessin vist clar en aquet negoci, no sols s'haurien indignat, sinó que haurien comensat a fer el boycott, abandonant tot seguit el vici d'aplicar internament a l'organisme humà aquet liquid insípid que'ls sabis ne diuen H₂O y que no prova sinó als bous y als taberners agremiats. A hores d'ara el kiosc de Canaletes hauria hagut de plegar, y ens rentariem els peus ab whisky, ab canya, ab absentia, ab tot menos ab aigua.

Per altra part, compendriem perfectament que's preocupessin d'aigües potables els ajuntaments aiguaders, però mai el nostre, compost dels elements d'Esquerra, que tot el sant dia estan bevent cervesa a la Maison; dels snobs de la Dreta que, per tot gasto, beuen lleteta al Continental, y dels assedegats del mitg, que han fet ideal del cigaló, consagrantlo beguda obligatoria y oficiantlo en totes les sinagogues del partit.

En la transcendental y memorable sessió del dilluns tot eren números a la pisarra. Els nostres Inaudis ab faixí tot el vespre varen estar fent gala dels seus coneixements aritmetics; y vinguen sumes, y divisions, y regles de tres, que allò, més que Saló de Cent, semblava la classe de primer any de l'Academia Mercantil. «Que si ab tants cavalls de forsa s'aixecaran tants metres cubics; que si, a 300 pessetes el metre d'aqüeducte, tants kilometres costaran tant; que si l'emissió de 145 milions amortisada a raó de 15 centims el metre cubic, se saldarà ab benefici dintre de tants sigles, y que això ho podrà comprovar el mateix senyor Marial... si encara es viu...» Tothom hi deia la seva, tots treien comptes, y ningú pensava en tastar l'aigua, que era lo llogic, lo essencial, lo indispensable pera saber de quin mal hem de morir els ciutadans de Barcelona; pera arribar al convenciment de que, si d'aquestes desdixades aigües ne diuen potables, es senzillament perquè hi ha ficat la pota el microbi infecció de la passió política.

Els moderns consellers volen salvarnos ab aigua, y

A LA FONT D'EN ROBERT

—No troba que es molt fresqueta, aquesta aigua.

—Y es clar, dòna! No ha de serho, si els entusiasmes regionalistes s'han refredat tant...

mentres tant ells seguiran presentant crescuts comptes de rampany a la Pubilla.—Que vingui l'aigua, en bona hora, que, si es fresca com diuen, hi refrescarem el vi—deuen pensar els eterns dilapidadors, els constants adoradors de Bacus; que per això són consellers, pera aconsellar al poble, que es qui paga'ls xeflis municipals, les ventatges de l'austeritat hidroteràpica y les immillorables conseqüències d'una ben entesa política hidràulica.

Però una cosa es donar consells y altra cosa practicarlos.

Sobre tot en casos com aquest, en que's ventila una qüestió d'aigües potables. Que, si es cert que l'aigua fa la vista clara, tractantse d'un projecte de tants milions, no sols aclareix la vista, sinó que als uns els fa obrir els ulls... y als altres els fa fer els ulls grossos, que són dues coses molt semblants.

XARAU

ILUSIÓ

T'he somniat; t'he somniat teninte fortament abressada: un foc encès entre tu y jo hi havia, insaciable; un foc que s'engrandia a cada bes.

Després m'has dit: «Amor, ¿sabs una cosa?... una cosa que m'omple de neguit, més de neguit tot ditxa, vida meva: he de parlarte dels petons d'anit...»

Y m'has retret, joiosament, una hora, una hora d'amor franc, d'amor triomfant... y, encara en somnis, ja passats uns dies, hem glosat la vinguda d'un infant.

G. PEROCAFO & RAS

Catalunya, comtat gran

El president del Consell de Ministres ha dit darrerament que en el plan de reformes projectades pel Govern s'hi compta l'implantació de la llei del divorci en substitució de la fórmula avui estatuida, de tramitació complicada, enutjosa y interminable. En Canalejas ha dit més. Ha manifestat que tan aviat com li permetin les infinites ocupacions que damunt d'ell pesen, presentarà a la sanció de les Cambres el corresponent projecte, a fi de que la llei del divorci pugua esser, lo abans possible, una realitat entre nosaltres.

Lo que es aquesta vegada no va del tot desencaminat el President del Consell.

Podria molt ben esser que, tant pera la prosperitat de la nació com pera l'avens de les nostres costums, fos aquesta llei del divorci d'una eficacia més positiva y d'un resultat més practic que totes les altres iniciatives, interessant d'aprop o de lluny els mil ordres de la vida nacional. No parlem ja del sens fi de casats que, invocant una incompatibilitat d'humor, deixarien la dòna, ni de les casades que, alegant raons de més bulto, sollicitarien tornarse'n enrera en el camí corregut. Deixant y tot de banda aquets extrems importantissims, cal reconeixer que una reforma d'aquesta mena tindria la virtut de trasbalsar de dalt a baix tots els ordres de la nostra existencia banal, desterrantne pera sempre més l'ensopiment y la monòtona uniformitat. El divorci fora pera nosaltres portador de joioses amenitats. Serien innombrables els horitzons que ab la seva implantació veuriem obrirse als nostres ulls. La nostra existencia s'ornaria ab ell de la nota picaresca, y el comentari lleuger, entre alegre y espiritual, planaria per damunt de les nostres converses monòtones, aixutes, cansoneres...

La llei del divorci ens portaria, además d'implantarse, tota una nova font d'inspiració. La nostra literatura novelera, el nostre teatre sobre tot, viurien ab el divorci gestes fins ara inconegudes. Els nostres autors de comedies serien, indubtablement,

els primers en tocar els venturosos resultats que de l'iniciativa ministerial se despendrien.

Fora, doncs, en el camp de la literatura en el que les noves corrents revolucionaries deixarien sentir-se més intensament. El nou estat de coses, el canvi operat en els nostres hàbits, la diferència en la manera de comportarnos oferirien als nostres escriptors tot un arsenal de documents humans, actualment sense aplicació. L'esquema de les nostres noveles, la carcassa al voltant de la qual gira la nostra producció dramàtica, passaria de la nit a les esplendorositats del dia. Els nostres literats canviarien com una mitja, y ni an en Carles de Fortuny, ni al *sanyor* Oller, ni an en Morató els fora possible bastir mai més les seves produccions segons l'austera tradició de la família catalana. No parlem de *na* Dolors Moncerdà, tota vegada que a tan notable dòna de lletres ni el recurs li quedaria de pensar en emmotllarse a les noves corrents. *Na* Dolors continuarà, encara que'l divorci s'implanti, aferrada al nostre dret familiar, font de totes les ventures. De les nostres distingides *bas bleu*, potser es *na* Carme Karr la única capas d'afrontar el nou genre ab mitjanes probabilitats d'exit...

Y si del camp de la novela passem al del teatre, els desori ens semblarà encara mil cops més gros. Els Creuet, els Fola, els Viura tindrien de portar, aleshores, les seves comedies als *lulsos*. El noi Suriñach, que, ab la camàndula de que està ben relacionat y de que porta gent, no logra veure's representat sinó es en nits de benefici, hauria d'esperar a que algun clergue fes el seu... Pel pobre de don Teodoro Baró s'haurien acabat els dilluns blancs... Don Teodoro, que abans d'arreglar un casament de comedia fa preguntar si el personatge que preten emmaridar-se es un bon cristià, no trobaria qui el representés, ni afeginthi quartos... En fi, un verdader terrabastall. Tan gros, que entre'ls nostres autors dramatics fora en Franqueza l'únic que sobreviuria a la desfeta.

Perxò, pensant no més en els beneficis que de la reforma podrien derivarse, beneim mentalment an en Canalejas, que, sols ab l'implantació d'un projecte de llei, fa pera canviar les nostres costums més que tots els moralistes y tots els filòsops, aixís sigan de la dreta com que pertanyin a l'esquerra.

¡Visca'l divorci!

Visca'l divorci, que faria de Catalunya el verdader *comtat gran*, y seria, además, rebut pels barcelonins ab el major dels agrados.

El qui més y el qui menos de nosaltres s'afanyaria a legalisar pera sempre la separació *espiritual* en que viu actualment respecte dels nostres regidors...

Boy

NEGACIONS Y AFIRMACIONS DEL CATALANISME

CONFERENCIA POLÍTICA

PER

GABRIEL ALOMAR

DIUMENGE, 4 DE DESEMBRE, A LES 11 DEL MATÍ, AL

TEATRE DEL CIRCO BARCELONÉS

(CARRER DE MONTSERRAT)

L'ACTE SERÀ PÚBLIC

Timo pel procediment de l'aigua

Ja'l sab tothom: es el sistema *modern-styl* de l'Art del Rap. Raó patriòtica y suprema de certa gent que tothom sab.

Els perdigons, el gat, l'enterro... procediments vulgars y antics

que ningú els vol, ni a preu de ferro, d'ensà que n'hi han de més bonics.

L'avens científic no's detura y en treu profit tothom qui pot. Avui el metge ab aigua cura, y ab aigua roba el lladregot.

Així l'avens se'ns manifesta y així la R va venint... Qui ha obert els ulls y, ara, protesta, quan hi ha eleccions ¡vagi dormint!

Veient la cal's ja concertada s'ha esperansat la gent vulgar, creient alguns que a la riuada s'hi oposaria un *valladar*.

Vana creensa! Ilusió morta! *todos son unos*. Sí, masells: Als *perde-casas* ¿què'ls importa que's perdi tot, si's salven ells?

De *francatxel-la* en *francatxel-la* deixeu que vagin els gurmants, que quan ens deixin sense *pel-la*, no ha de mancàlshi una *portel-la* per ont fugir de nostres mans.

PEP LLAUNÉ

ARISTOCRÀTIQUES, per *Carles de Fortuny*.—Aplec de setze contes en els quals hi juguen principals papers tipus escullits de l'alta societat, d'aquesta societat un xic corcada que tan be coneix l'autor d'*En Poudor*. Entre linies hi campeja una sana moral redemptora d'extraviats y viciosos. Els assumptes són bastant interessants y tots els capitols se llegeixen ab veritable complacencia, doncs la prosa del senyor Fortuny a una originalitat de pensament uneix sovint una gran amenitat en les descripcions de tipus y paisatges que no deixen de ser reials per més que, en sa major part, tirin a caricatures.

CARTILLA FORESTAL, per *Santiago Pérez Argemí*.—Un tomet de 120 planes contenint els indispensables elements de sel·licultura pera la repoblació de les nostres montanyes. L'obra, que fou premiada per l'Associació dels amics de la Festa de l'Arbre, va ilustrada ab nombrosos gravats y 19 làmines d'arbres, plantes y fruits. De tothom reconeguda la competencia de l'enginyer senyor Pérez Argemí en materies forestals, no es de mal augurar un bon exit pera aquet llibre, d'utilitat indiscutible.

CORDES VIBRANTS, per *Miquel Duran Tortajada*.—El títol ja indica que'l llibre es de ratlles curtes. *Cordes vibrants...* no vibra pas constantment a l'impuls d'una sincera emoció, com cal en l'obra d'un poeta jove, obra en la qual hi ha més versos que poesia, més bona voluntat que bones disposicions. En la primera composició l'autor se'ns declara etern somniaire, y en la darrera un vensut, cansat de la vida... Heusaquí el gest de la major part dels nostres poetes joves. Sort que, en el fons, aquet pessimisme moltes vegades es *pose*, que sinó... aont aniríem a parar, valga'm Apol?... Ab tot, el volum no cansa: les poesies són de curtes dimensions y la forma es bastant musical, a ratos... Diem a ratos perquè a ratos també es defectuosa, carregada de assonancies imperdonables y de llibertats anàrquiques. La presentació tipogràfica, esplèndida.

HISTORIA DE ESPAÑA Y DE LA CIVILIZACIÓN ESPAÑOLA, per *Rafael Altamira y Crevea*.—Acaba de sortir el quart volum d'aquesta obra, potser la més seriosa que en Historia de les gestes espanyoles s'ha publicat fins al dia. Falta ara sols sortir a llum el darrer tomo en el qual s'hi insertarà l'index general. El que tenim a la vista forma un gruixut format y conté 98 ilustracions, retrats y vistes de veritable interès retrospectiu.

DEL BORN AL PLATA

IMPRESSIONS DE VIATGE per SANTIAGO RUSIÑOL

Després descriu el seu *rancho*:

..... Cuando el lucero
brillaba en el Cielo Santo
y los gallos con su canto
la madrugada anunciaba
a la cocina rumbiaba
el gaucho que era un encanto.

Y sentao junto al jogón
á esperar que venga el día,
al cimarrón le prendía
hasta ponerse rechoncho.
Mientras su china dormía
tapadita con su poncho.

Y apenas el horizonte
empezaba á coloriar,
los pájaros á cantar,
y las gallinas á apiarse,
era cosa de largarse
cada cual á trabajar.

Este se ata las espuelas.
Se sale el otro cantando.
Uno busca un pellón blando,
éste un lazo, otro un rebenque,
y los pingos relinchando
los llaman desde el palenque.

Amb aquets versos, que, com se veu, no pequen de massa academics, descriu en Fierro la vida del gauche, i lo que'ls falta de mètrica ho tenen tant de descriptiu, de colorit i de veritat, que l'ànima de la pampa se sent neixer de cada mot. L'esperit *criollo* va perdent-se, perquè després diu, planyent-se:

Ricuerdo... ¡qué maravilla!
como andaba la gauchada,
siempre alegre y bien montada
y dispuesta pa el trabajo...
Pero al presente... barajo!
No se le ve de apropiada.

Desde aquet vers, Martín Fierro, el gauche d'abans, el *criollo*, el verdader argentí, ja no pot viure ni a casa seva:

... Aura... barbaridad!
La cosa anda tan fruncida,
que gasta el pobre la vida
en juir de la autoridad.

Y al punto dese por muerto
si el alcalde lo bolea
pues hoy no más se le apea
con una felpa de palos.

Y el lomo le hinchan á golpes,

y le rompen la cabeza,
y luego, con ligereza,
ansí lastimao y todo,
lo amarran codo con codo
y pa el cepo lo enderiezan.

Ay comienzan sus desgracias.
Ay principia el pericón.
Porqué ya no hay salvación,
y que usted quiera ó no quiera,
lo mandan á la frontera
ó lo echan á un batallón.....

Després d'haver cantat tant be la vida de l'aire lliure, la vida del *rancho*, la vida nòmada i aventurera, no's pot pintar am colors més foscós la perdua de la llibertat. Aquell home *natural*, que mai havia tingut barreres, que allí on corria el seu cavall, allí arribava la seva patria, des del moment que se *civilisa* (si de perdre-ho tot se'n diu aquet nom) comencen les seves desgracies.

Anem seguint-lo i ho veurem.

Arriba un jorn que, mentres cantava, amb altres gauches, a la cantina...

Como quizo el Juez de Paz...
se presentó, y ahí no más
hizo una arriada en montón...

Juyeron los más matreros
y lograron escapar.
Yo no quise disparar.
Soy manso y no había por qué.
Muy tranquilo me quedé,
y así me dejé agarrar...

Què és lo que ha fet, en Martín Fierro, pera que l'anessin a agafar? No ha fet res: té de ser soldat. Què té d'anar a defensar, pera que l'agafin d'aquella manera? Aquelles terres que li han pres, que li van prenent am l'alambrat. De qui les té de defensar? De lo que'ls uns en diuen els indios i altres en diuen els naturals. Venen a pendre-li els seus camps? No. Viuen lluny, viuen tant lluny, que s'han de passar jorns i més jorns pera arribar an els boscos. Serà del gauche, lo que conquistí? Ni del gauche ni de l'indio: serà dels *rematadores*, d'aquells senyors de qui haviem parlat; dels que juguen a la *bolsa* am la terra i amb els *terrenos*.

Però deixem-lo explicar an ell mateix.
Ja és soldat. El jutge que'l du no'l pot
veure:

Me había tomado entreojos
en la última votación.

Deixa el *rancho* completament buid:

A mi china la dejé
medio desnuda aquel día.

Se l'enduen a la frontera:

Aparcero: si usted viera
lo que se llama Cantón!

Vol planye-s, i veu tot seguit que:

... a uno que se quejó
en seguida lo estaquiaron,
y la cosa se acabó.

Vol planye-s més, i també veu que:

Lo mesmito que en Palermo,
le daban cada cepiada,
que lo dejaban enfermo.

I dona aquet crit, eixit del cor:

¡Y qué indios ni qué servicio!
¡No teníamos ni cuartel!...
Nos mandaba el coronel
a trabajar en sus chacras,
y dejábamos las vacas
que las llevara el infiel.

L'*infiel*, o l'indio, per fi el troben. I tant
si el troben! Veiem-ho com el troben:

Temblan las carnes al verlo
volando al viento la cerda.
La rienda en la mano izquierda
y la lanza en la derecha.
Ande enderieza abre brecha,
pues no hay lanzaso que pierda.
Hace trotiadas tremendas
dende el fondo del desierto.
Así llega medio muerto
de hambre, de sé y de fatiga,
pero el indio es una hormiga
que día y noche está despierto.
Sabe manejar las bolas
como naide las maneja.
Cuando el contrario se aleja
manda una bola perdida,
y si lo alcanza, sin vida
es seguro que lo deja.
Y el indio es como tortuga
de duro para espichar.
Si lo llega á destripar
ni siquiera se le encoje:
luego sus tripas recoje
y se agacha á disparar...

Aquesta lluita del gauche i l'indio, seguint
el poema, és veraderament ferestega. El po-
bre gauche no dorm, no menja, s'anyora, no
pot més. Ha estat tres anys lluny del seu *ran-
cho*, de la seva llar, del seu *ombrí*, i

Andábamos de mugrientos
que el mirarnos daba horror.

Les serps, els mosquits, les aranyes, *el
bicho colorao*, totes les plagues dels tropics
el tenien mort de torments.

En mi perra vida he visto
una miseria mayor.

Yo no tenía ni camisa,
ni cosa que se parezca,
mis trapos sólo pa yesca
me podían servir al fin...
No hay plaga como un fortín
para que el hombre padezca.

I, no podent més, deserta.

Deserta, se'n va a casa seva, després de
correr jorns i més jorns per aquells deserts
sense consol, tenint solsament per guia la
lluminaria de les estrelles, el volar de les aus
de pas i l'instint d'orientació, i al ser a la
vora de *su cueva*... no troba

... ni rastro del rancho.
Sólo estaba el taperal!

I jura...

... En esta ocasión
ser más malo que una fiera:

Des d'aquell moment en Martín Fierro va
a les *cantinas*, a les *pulperías*, i beu, i s'em-
borratxa, i mata, però sempre am coratge i
am noblesa, i els seus fills, abandonats, aca-
ben pera anar a presiri, i d'allí a la ventura,
i an aquell pobre fill del desert, l'amic del
cavall i de la pampa, els homes moderns el
destrueixen, perquè fa nosa en aquella terra,
que era de tots i no volen que ho sia; perquè
han d'arribar gent d'Europa que tenen gana
de fer-se rics; perquè'l gaudir de llibertat,
treient la llibertat es cura; i per aquesta hipo-
cresia que se'n diu avençament, que és sols
un joc de donar-se empentes, pera treure els
uns i posar-hi els altres, però sempre en nom
de la justícia, dels drets de l'home i d'altres
macanas.

El qui treu el gauche és l'immigrant.

I és felís, l'immigrant? preguntem.

No hi ha versos que ho diguin clar, però
hi ha prosa que ho explica.

Ho veurem en l'altre capítol.

XXXVII

El gringo

El gauche modern és el *gringo*, i el *gringo*,
aquí, vol dir l'extranger.

Aquesta pampa que anem passant, segons
es desprèn de lo que havem vist, ja quasi's
pot dir que no és *criolla*, o que no l'habiten
els *criollos*. El vell *rancho*, la casa de fang,
am sostre de joncs i pells de bou, s'ha anat
esborrant de mica en mica pera fer lloc als
nous pobladors que han anat venint de tot
Europa. El vell poble nomada ha anat enllà,
a cercar noves pastures pera les remades de
cavalls, pera fer lloc als homes d'arada.

En el cotxe en que caminem, un vell de
sixanta o de setanta anys, magre i barbut i
colrat per les soleiades que cauen en aquesta
terra, de des del *Chaco* a la *Patagonia*, se'n
plany, dient-nos:

— *Yo le garanto* que'l gauche criollo va
perdent-se, per no dir que ja no existeix. Jo
n'havia sigut, d'aquests gauches, encara que'm

vegin vestit amb aquesta roba que ara ens envien de les *gringuerías* anònimes. Jo he nascut en un d'aquests *ranchos* d'aquest *Martín Fierro* que llegeix. De noi, fa molts anys, havia dut *poncho* i *chiripá*, havia estat *vaquiàno*, havia *voleado* cavalls; el meu *pago* era la planura, en aquesta pampa, que era nostra. *Yo le garanto*, això sí, que la vida, la nostra vida, no era poltrona ni adormida. Com que no teniem camins, tot arreu ens era patria; el sol de jorn i els estels de nit ens senyalaven les fites, i són fites amples, els astres! Allí ont hi havia verdor, allí corrien els cavalls, i nosaltres amb els cavalls, i com que la verdor era tant gran, ells tiraven per allà on volien, i caminant estimavem, i cantavem, i ens casavem, y vivíem, i la terra ens rebia de grat, perquè no anava cansada, perquè *yo le garanto*, senyor, que sap conèixer qui la trepitja!

» Ara... ara... — ha continuat dient — ... *¡qué pucha!*... ha vingut el *gringo* i li rosegava fins les entranyes. El *gringo*, com que ve de lluny, com que no hi ha après de cantar, com que no hi ha pogut estimar, com que encara no hi ha tingut fills, que'ls hi hagin pres pera durlos al *Chaco*, com que, si be la rega am llagrimas, els ulls li miren cap al seu poble, lo que vol no més és expreme-la i *mandarse mudar* aixís que pugui. La terra, aquesta terra nostra, am les màquines que ha dut la rasca amb unghes de *fierro*, la sembra, la deixa, se'n va al *boliche*, i quan és hora de cullir hi torna, am tota indiferència, pera acabar-la d'expresmer be. El *gringo*, aquí, ve a ser la màquina. Aquesta estripa planura, mossega arbres, escorxa terres: la llagosta amb engranatges, que estisora com una plaga. I no estima res, aquest *gringo*; no estima el *ranchito*, no estima el desert, ni la solitud, ni res! Ni un arbre ha deixat! Ni l'*ombrí* respecta! Diu que la llenya de l'*ombrí* no serveix ni pera cremar, i de un a un van caient tots! L'*ombrí* no crema, és veritat, però si no crema escalfa el cos, i fa ombra, i estimem l'ombra, i el benestar d'aquesta ombra no més el gauche sap comprendre-l. Sense les branques d'aquest arbre els *payadores* no farien cançons, i a nosaltres, *yo le garanto* que les cançons ens aconorten.

» I tot per què? — va seguir dient. — Diuen que això ens enriqueix. I què'ns té d'enriquir, *soneja!* A qui enriqueix és als *estancieros!* I els *estancieros* de tot lo món, si no són *gringos*, quan menys... *gringuejan!* Això, d'aquí... jo ja no ho veuré, no serà un desert, ni una plana; serà... una taula parada, am l'*estanciero* a cap de taula, els peons *gringos* tot a l'entorn, i a nosaltres, els gauches que quedin, els tiraran les engrunes.

» I sinó, miri, *pucha!* Vagi mirant, — ha dit, amb els ulls plens de llagrimas i allargant el braç per la portella. — Això ja no és la nostra terra... És... una fàbrica de blat... que l'enviem a la *gringuería*... Els gauches ja podem morir-nos!»

Havem mirat, i, realment, el troç de pampa que passavem era l'infinit llaurat, sense un sol arbre, ni un sol plançó, ni una senyal d'haver-hi hagut herba. Coms ens deia el po-

bre vell gauche, la màquina hi havia passat com una immensa ganiveta i havia fet net de tots els destorbs que puguin embellir la terra. Perquè no's malmetés una espiga havien dallat totes les flors. Aquell raser era'l graner del món, però la màquina de llaurar havia colgat la poesia.

Havia colgat la poesia, però hi havia de viure l'immigrant. Aquell *gringo* vingut d'Europa que havíem vist desembarcar en les cases d'immigració, podrà morir-s'hi d'anyorança, en aquestes planes desolades que ell acaba de desolar, però no té més remei que viure-hil! De lluny en lluny es veuen unes fustes, amb una teulada de zenc, com un vagó de mercaderies del que n'haguessin tret les rodes i l'haguessin deixat al mig del terror; doncs aquell caixó és una casa, i dintre les fustes hi viu el *gringo*. Ni una planta a l'entorn, ni un hortet, ni quatre fulles de verdor, ni un plançó pera anar-hi a cantar els centenars d'aus que passen indiferents i sempre enlaire, perquè no tenen ont aturar-se; res enlloc; el vagó desert, i si no fos perquè a l'entorn la terra és un xic més trepitjada, ningú podria sospitar que hi hagués homes prou malhaurats que poguessin resistir tanta tristor d'anyorament, de desamor i d'absència de tot lo que hi ha a la terra pera alegrar una engruna de vida.

Doncs aquells vagons, amb el temps es tornen pobles, en aquesta America. El jorn que n'hi ha de d'arreglats, com un tren de mercaderies, i se n'hi posa un rengle al davant, és un carrer, i dos fan un poble. Aquelles cases a ran de terra s'aniran extenent en quadricula; després faran una escola i s'arreglarà am les cases; un *boliche*, o una *cantina*, i s'anivellarà am l'escola; s'hi aplanarà una estació, i tirant enllà i sempre a dret fil, potser no trigarà gaires anys a ser una població importantíssima.

Això sí, abans no hi arribi, per depressa que faci el camí, s'ho haurà ben guanyat de tristor. Quan varem escriure *El poble gris*, ens creiem que no hi havia res tant *neutre* i descolorit com un poble gris; hi ha pitjor: hi ha el poblet de *quadratura*. Totes les cases a rengles, am la mateixa fatxada, am la mateixa proporció, la mateixa alsaria, la mateixa amplaria, amb aliniació de cartipas, de pauta, de rail, de falsilla; amb aquell encapsament d'igualtat desesperadora; amb aquella uniformitat de tendes com nois de l'hospici; amb aquell orde de quartel i numeració de seminari! Si el que ha vist, quan era noi, un bocí de mar blavejant al peu de la porta de casa seva; o un campanar voltat d'orenetes, sobre'l teulat dels pares; o ha viscut en un carreró que s'enfila montanya amunt, cercant un xipré que hi ha al cim; o ha vist una vall als seus peus brodada d'hortes i sembrada de flors, no passa la vida plorant-ho, com el gauche la seva pampa, ja quasi no ho és, de *gringo!*

Si ho fos, les terres llaurades, am ratlles fins a l'infinit, pera regar-les no hauria de ploure. N'hi hauria prou am les seves llagrimas.

Rosario

Les tanques es van espesseïnt; es veu alguna xemeneia, trobem rengles de vagon, desvios, guarda-agulles, més vagon, una estació, i sense un sotrac, sense una torta, sense pujar ni baixar, a dret fil i a peu pla, ens troba dintre de Rosari.

No sé qui deia que'ls rius eren tant intel·ligents, que sempre anaven a passar allí ont hi havia les ciutats. Doncs no sé què ho deu fer que aquí, en aquesta pampa argentina, sempre la plana va a parar allí on construeixen les ciutats.

Rosari és pla, és tant pla, que si vessessiu, per provatura, una galleda d'aigua al mig, no sabria cap aon escorre-s, i si hi vesseu un foraster, li passa lo mateix que a l'aigua: si anirà a l'esquerra o a la dreta, comença a voltar la quadra, i s'enquibeix allí on li toca com una bola de ruleta.

Què és, doncs, lo que distingeix Rosari entre l'igualtat d'aquets pobles?

Mirem d'indagar-ho, si ens és possible.

Aixís com hi ha viles que viuen d'una font d'aigües termals, o sulfuro-sodiques, o sodi-sulfuriques, o magnesi-carbonatades, o carbonato-sifon-gaseoses, Rosari viu de trenta grans fonts que ragen an el Paranà. Aquestes fonts són fonts de blat, i tenen de gruix com el cos d'un home. De tota l'immensa plana que havem passat venint cap aquí i de les que no travessarem mai; del fons de llegües i més llegües; de milers de *chacras* i més *chacras*; en vagon, en trens, en carros i en carretes, el blat va venint a Rosari; aquí s'apilota en uns munts que són les soles montanyes que's veuen en aquesta terra; dels munts, en reguerons, o com sia, va a parar als grans magatzems; dels magatzems als *elevadors*, dels elevadors als *xucladors*, dels xucladors als catufols, i puja per aquí, i passa per allà; ara passant per destriadors, que'l trien i li treuen la broça; ara duent-lo en unes cintes que'l passen per galeries; ja gronxant-lo i tornant-lo a vessar, o relliscant-lo en montanyes russes; per fi va a parar a les mangueres, i de les mangueres surten les fonts, i de les fonts als barcos que'l reben, com gegants d'acer insaciabls que, omplint-se els ventres de gra, el paeixen sobre les ones i van a totes les viles del món, a tornar-lo a treure pera fer farina.

Compteu: vint fonts, o trenta, o les que sien: trenta fonts com el cos d'un home que ragen pa de dia i de nit, si és la riquesa de tot un poble!

Rosari es pot dir que s'ha fet de llonguets i de pans de sis lliures, i com que no hi ha res tant sanítós com el nostre pa de cada dia, per això s'ha fet el miracle de que una ciutat que fa cinquanta anys tenia vuit mil habi-

tants, avui en tingui doscents mil; que una ciutat que en aquella epoca estava cercada d'indios, avui l'omplin comerciants (lo que és un gran millorament); que un poblet dels de tren parat avui sia la segona capital d'aquesta Argentina.

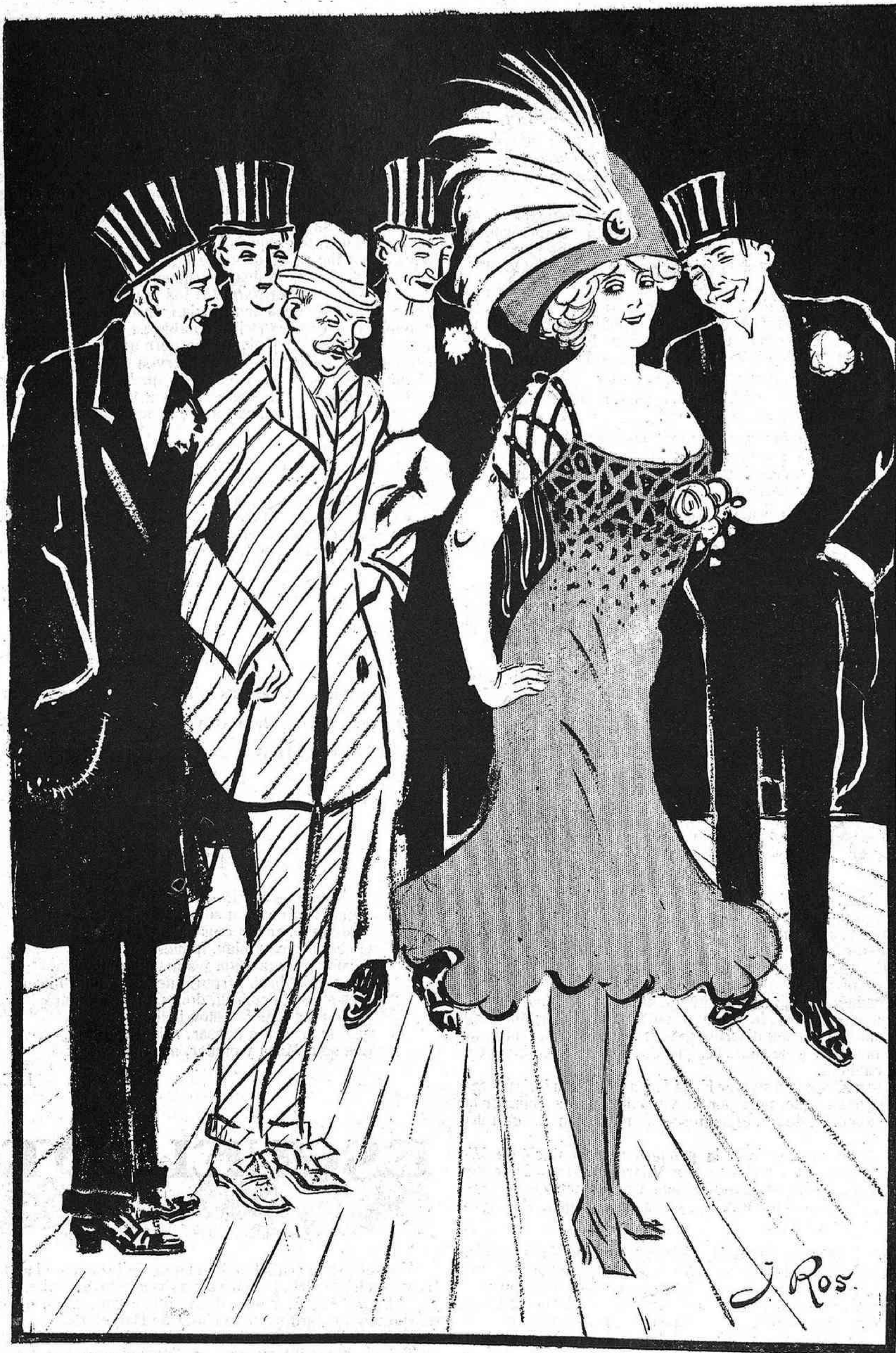
Sense'l pa, o el blat, o les fonts del moll, no tindria els carrers que té, drets, és veritat, però entarugats de dalt a baix i am *subsuelo*; no tindria hermoses tendes, que venen de tot i un xiquet més; no tindria bons casinos, escoles, borsa, parc, passeig amb arbres, teatres grans (encara que no plens), cases am botiga i dos pisos (que és com si a Europa diguessim sis); no tindria, sobre tot, l'aspecte d'una ciutat que va enriquint-se a corre-cuita, i progressant ensemps que enriquint-se.

Els homes, per mor del blat, són actius, són vius i són intel·ligents. Són d'aquells homes que admirem (per lo lluny que està dels nostres gustos) que van am llibretes, que apunten, que saben els cambis, que fan números, que veuen un rengle de xifres i amb un cop d'ull ja l'han sumat; que'ls expliquen un negoci i no més amb una orella l'entenen; que veuen un sac de forment i endevinen els grans que hi ha dintre; que passen el *Major* i el *Diari*; que no saben a l'hora que mengen però saben els barcos que arriben; que la roba els fa flaire de xeixa; homes que fan moure les saques com qui fa moure batallons; que calculen les anyades com els oracles de la Grecia, i que juguen amb aquest blat com qui juga a la barrotada.

Perquè aixís com, abans no s'embarca, té de passar per tants catufols, també li toca passar pels llapis de tants jugadors, que — pobre blat! — quan arriba a Europa, si no fos que és santificat, de tant fer-lo anar i venir semblaria cartes de taverna. Aquest el compra i aquell altre el ven; l'un el gira i l'altre me'l regira; l'*estanciero* hi juga amb el marxant, el marxant amb el graner, el graner amb el comerciant, aquest am l'altre, l'altre amb aquest, i passant i jugant tothom viu: el camiser, el corbater, el sastre, la modista, el betes-i-fils, els hostals, els cafès, l'apotecari, els metges, els advocats, els notaris, tothom viu d'aquest gran blat, d'aquests reguerons de la pampa, que'l duen de per tot arreu i el vessen per les fonts viventes!

I mentres hi juguen menos mal. Lo terrible és quan l'acaparador A, combinat amb el B i amb el C, arramben am totes les fonts, i, per la força del deu Trust, van als molls i tanquen les rescloses. Molts cops a França o a Espanya el pa s'encareix, i ningú sap perquè, i tothom se plany; i no saben que'l mal ve de lluny: ve d'un David o d'un Isaies que allí a Rosari agavella saques; moltes voltes el poble crida en una encontrada d'Europa i té la malaltia a America, i molts cops, mentres aquí fermenta, allí és esperat com el mannà. L'acaparador també és una màquina: una immensa bascula mecanica que no respon si tiren miseria al foradet: pera que ragi hi tenen de tirar ganancia.

(Seguirà.)

DE TELÓ ENDINS

—Vaja, dòna, nò sigui esquerpa... Per quín de nosaltres se decideix?
—De vostès?... Si n'hi ha algun que es regidor y ha votat el projecte de les aigües,
que airequi el dit.

Catálogo de dibujos y grabados.—La casa Reig (Passeig de Gracia, 27) ens ha enviat el darrer catalog de dibuixos y gravats exposats del 11 al 25 d'aquet mes, y que corresponen als segles XV a XIX.

Els entremaliats.—Sarsuela còmica en un acte, original dels senyors Figueras y Boter, música de F. Salvat. (Biblioteca Popular Teatral.)

Carta abierta al Excmo. Sr. D. Valentín Gayarre.—Un follet de propaganda de «L'Amic del Poble Català», redactat per don Joan Piñol, el seu fundador y president.

Pensaments d'en Goethe.—Extrets de les principals obres de l'immortal autor del *Faust*, ens els presenta ab un brillant arranjament el nostre poeta Joan Maragall. No dubtem pas que aquet xamós llibre serà un dels més llegits de la «Biblioteca Popular de L'Avenç».

El Sol de la Humanidad.—Drama modern de tendències filosòfic-socials, en prosa y en cinc actes dividits en tretze quadros. Es obra del conegut dramaturg J. Fola Igúrbide, qui obtingué ab ella un senyalat triomf no fa gaire, al Paralelo.

Petit y Pataud, S. en C.—Vaudeville en tres actes d'Hennequin y Veber, traducció catalana del senyor Bonaplata. S'ha publicat en el setmanari *El Vaudeville*.

La percusión de los vértices pulmonares.—Comunicació presentada en el primer Congrés de la Tuberculosis pel doctor Miquel Gil y Casares. Acompanyen a la memoria nou gravats en negre y una làmina en tres colors.

Orfeu.—Opera en tres actes y cinc quadros. Poema de R. de Calzabigi y música de Gluck. Versió adaptada a la música per Joaquim Pena. En els darrers concerts donats a l'Orfeó va fer aquet volum un excelent servei als *dilettanti*.

Comisión Pro-presos.—Acabada la tasca d'aquesta Comissió, havem rebut d'ella un follet contenint una memoria detallada de les seves gestions, seguida de l'estat de comptes, que han quedat liquidats, segons sembla, a satisfacció de tothom.

SEPT SCIENCIES

PRINCIPAL.—*Matt de festa*, dialleg d'Avell Artís y Balguer es una joguina teatral tota ella distinció y elegancia. Sense efectes plàstics, sense recursos de cap mena, únicament valentse d'un llenguatge viu y natural y, a la vegada, polít y literari, el senyor Artís, qui ens revelà ja ses admirables disposicions en anteriors obres que tota la crítica ha qualificat de genre nou, entreté agradablement al public durant vint minuts, interessantlo en uns amors de primera volada. El dialleg *Matt de festa* està matisat per un discreteig deliciós, conté una infinitat de gracies ingenues y se sosté sempre dintre d'un fons elevat y una forma cuidada.

La senyora Xirgu y el senyor Nolla foren excelents intèrpretes d'aquesta joguina, que, tant per sa valua intrínseca com per la primorosa execució, deuria aguantarse molts dies en els cartells del Principal.

—Pera demà ve anunciada la primera representació de *Miqueta y sa mare*, arreglo del senyor Vilaregut. Després de dir això, y que *La cambrera* continúa donant bones entrades y proporcionant aplaudiments a la Xirgu y companys, queda dit tot lo referent an aquet teatre.

LICEO.—Dimecres passat degué inaugurarse ab *La Vestale*, d'Spontini, la temporada d'hivern. Ab aquesta òpera han debutat les senyores Russ y Zacconi y els senyors Vaccari, De Marco y Brondi, y en l'orquestra s'ha presentat el mestre Mancinelli, de qui tants bons records guarden els filarmonics barcelonins.

De l'impressió de *La Vestale* en el dia de l'estrena no podem dirne res encara per manca de temps; no obstant, de l'efecte rebut en un dels ensaigs podem deduirne que ha fet molt santament l'empresa en desenterrar del camp de l'oblit l'esmentada

partitura, doncs en ella s'hi descobreixen innumbrables belleses dignes de la posteritat, que sorprendran agradablement als moderns critics y que faran sentir de debò a l'auditori de la Casa Gran.

Prometem, doncs, donar més detalls la setmana entrant, deixant també per aleshores el nostre modest judici sobre l'execució y sobre'l decorat, que, segons tenim entès, es molt notable y degut als escenografs milanesos Tosti, Magui y Granata.

ROMEÀ.—*El Magistrat* se titula la darrera obra estrenada en el classic teatre del carrer de l'Hospital. Es una obra d'autor anglès, en Pinero, traduïda pel senyor Maristany. Té totes les trasses de farsa satírica y cal confessar que està molt ben trada. L'assumpte en que's basa l'acció es originalíssim y's presta a extraordinaris efectes que l'autor ha sapigut aprofitar y resoldre ab meravellosa despreocupació, com cal en un *vaudeville*, que això seria *El Magistrat* si fos francès. Per damunt d'aquet genre té aquesta obra una gracia transcendentalment satírica en el dialleg y una excentricitat notable en el moviment. Hi ha moments que'l llibre sembla escrit pera actors acrobates; tals són les llibertats plàstiques que s'observen en el transcurs d'aquelles escenes enjogassades. Y com sia que'l secret del teatre, en el genre comic sobre tot, es precisament la plasticitat moguda, d'aquí l'exit d'aquesta bonica farsa y la supremacia del segon acte sobre'ls demés.

Agraim a l'Empresa el bon rato que'ns ha fet passar ab *El Magistrat*. Lo que no li perdonem es l'interpretació, que resulta més que deficient. Quan se disposen d'escassos y modestos elements s'ha d'exigir, al menos, que aquets no vagin de *cucurulla*. Estudiar y ensajar són coses indispensables, que ab una mica de bona voluntat les realisen fins els aficionats de La Tarumba. Es qüestió de posarhi el coll, senyors meus, y quan van *mal dades*, ab major motiu.

L. L. L.

Ab aquet número de L'ESQUELLA va, sense augment de preu, un plec de quatre pàgines de DEL BORN AL PLATA, «Impressions de viatge», per Santiago Rusiñol.

Íntima

Dels meus cants la Musa inspiradora va vestida com tu: sos ulls blavegen com blavegen els teus quan s'hi emmiralla el cel hermós y blau, quines estrelles tremolen fenthi llum y s'hi endormisquen. Apar, si'm besa'l front, que ets tu qui'm besa: n'es augusta com tu, doncs també es mare, y tan plegades feu mon bell poema que he arribat a pensar, rublert de joia, que sou, Musa y muller, una mateixa.

J. C. C.

Vensut per la crudel malaltia que sigilosament el minava, l'altre divendres morí el nostre amic Francisco X. Tobella, director de *L'Art del Pagès* y jefe, desde feia alguns anys, de la secció de Passeigs y Jardins de la ciutat de Barcelona.

Bon català, caracter obert y molt entès en materies agrícoles, en Tobella havia intervingut en l'organització de totes les exposicions que, relacionades ab la seva especialitat, s'havien celebrat en la nostra terra.

PRECOCITAT

—¿Què vols, maco?
 —¡Aigua, aigua!...
 —¡Mireu que espavilat!... Aquet xicot ab el temps serà concejal.

Ab ell desapareix una figura conegudíssima a Catalunya, aont no hi havia pagès que no l'estimés, segurs com estaven tots de trobar en ell un conseller intel·ligent y un guia expert y sempre disposat a servirlos.
 ¡E. P. D.!

Es esperada ab vivíssim interès y resultarà sens dubte un acte de ressonancia la Conferencia política que'l vinent diumenge, dia 4, donarà, al teatre Circo Barcelonés, nostre estimat amic y company Gabriel Alomar.

La conferencia's titula *Negacions y afirmacions del catalanisme*, que es com dir que's tocaran en ella les diverses qüestions que avui ocupen l'atenció de tot el nostre poble.
 L'acte, que serà public, està anunciat pera les onze del matí.

Llegim, rient dissimuladament:
 «La minoria esquerrana de l'Ajuntament ha acordat negarse en absolut, en lo successiu, a formar part de qualsevol comissió que's designi y en la qual hi figuri el senyor Vinaixa.»

Bah!... *No es tan fiero el león...*

Ben pregadeta, ja trobarà la minoria esquerrana pretextos pera humanisarse, avui per demà que sigui quèstió d'armar una nova passejada a costes de la Pubilla.

També, llavors del viatge a Valencia, deien, aquets mateixos senyors, que no hi anirien, o que, si hi anaven, seria tan sols per deferencia al senyor Roig y Bergadà.

Y mirin si això de la deferencia era veritat, que'l senyor Roig no va anarhi, y ells sí, y en Vinaixa formà part de la comisió, y tot va marxar com una seda.

«La minoria esquerrana ha acordat...»

Vaja, homes; no acordin, no acordin...

¿No veuen que potser d'aquí quatre dies ja hauran de *desacordarse*?

El dia abans de la sessió transcendental, el senyor Lerroux va estar unes hores a cà la Ciutat.

Objecte de la visita?

Recabar dels seus subdits la complerta seguretat de que'l famós projecte de la portada d'aigües aniria endavant.

Resultat de la visita?

El direm en vers, per allò de que, *cantada, gana mucho la moral...*

Que'ls regidors van jurarli
arrostrar tots els apuros
y votà'l projecte, a cambi
de 50 mil... promeses.

Confessem que'ls versos estan a l'altura de les circumstancies.

¿Què fem?... ¿La recullim també aquesta nova garrafalada del *Diluvio*?

Vaja, recullimla.

«*Villagarcía*.—A las diez de la mañana sintióse un intenso temblor de tierra que alarmó al vecindario. Ha roto mucha loza en los *bazares*.»

¿*Bazares* de què?... ¿De sastreria?

L'infelís escriu *bazares*, perquè, atrafegat ab això de les deu mil pessetes de don Gonzalo de Rivas, no ha tingut temps d'averiguar la existencia de la paraula *vasares*—prestatges aont se coloca la pisa—equivalent a la catalana *escudellers*.

Y això que'l graciós diari viu en el carrer dels *idem!*...

Sembla que se n'ha anat per portes el projecte de pagar dietes als diputats.

En Vinaixa'n té un gran sentiment.

Perquè, després de les de diputats, haurien vingut les de regidors.

Y això l'hauria refet una miqueta, a l'ilustre valencià.

Naturalment...

Si no s'agafen a les *dietes*, ell y els seus aviat moriran d'un empaig.

Un que sab el pa que s'hi dona.

An en Brioux, el cèlebre autor de tantes obres admirables, l'empresa del Teatre de la Comedia de París li ha rebutjat *La foi*, un drama que acabava d'escriure.

L'Abelard Coma, ab aquell somris ironic que'l caracteriza:

—Que prengui paciència. Pitjor jo, que m'accepten *Les piadoses* y no me les fan.

A can Garlanda, tan *garlandosos* com sempre.

La Comissió municipal de Foment, a petició del governador de Ceuta, ha preguntat al director de jardins quins arbres *so-brants* poden enviarse an aquella ciutat.

Un cop evaquada la consulta, naturalment, els arbres s'enviaran *gratis et amore*, y's donarà el cas curiosíssim de que, mentres en alguns carrers de Barcelona no s'hi posen els que anys

hà estan faltanhi, la plassa africana veurà creixer, verds y frondosos, els que hi haurà enviat el nostre Ajuntament, el mateix Ajuntament que'ns deixa a nosaltres *in albis* y obliga a la ciutat a fer el paper de sabatera...

—¿De sabatera?... ¿Per què?

—Perquè es la que va més mal calçada.

Torbant el silenci de la nit, dos arbres de la Rambla sostenen el següent dialóg:

—Ja ho deus haver llegit, que se'ns ha mort el metge...

—No me'n parlis! Pobre Tobella!... Si no fos queestic tan arrelat, de bona gana hauria anat a l'enterro...

Sessió municipal de l'altra setmana.

Se presenta una proposició demanant que l'Ajuntament nombri un advocat que'l defensi en el plet de les obres del Colegi dels Jesuïtes.

Y, llegit el document, comensa el *jaleo*.

El senyor Vinaixa:—Demano que'l nostre advocat sigui en Trilla y Alcover.

El senyor Sans:—Jo vull que sigui don Emiliano Iglesias.

El senyor Marial:—Jo, en Vallès y Ribot.

Y donant voltes al assumpte, els senyors concejals varen estar barallantse una llarga estona.

Si la nostra veu hagués de ser escoltada, ¿saben com el resoldriem, aquet conflicte?

Nombrant, no un sol advocat, sinó tots els que's proposessin: tres, sis, quinze... els que volguessin.

Però ab una condició:

Que s'obligués a pagar els gastos que ocasioni el plet als honorables regidors que, ab les seves lleugereses, han tingut la gracia de ficarnos en un *lio*, del qual—com si ja estessim veientho—en sortirem ab les mans al cap.

Y unes quantes mils pessetes menos.

En el rengló d'errades dels diaris, n'apareixen devegades algunes, capasses de fer caure d'espatlles al lector més resistent y curat de sustos.

Aquet dia *La Veu* publicava un telegrama de Madrid, en el que's deia que una entitat bancaria ha ofert, pera construir un palau destinat a servir d'alberc al Congrés y al Senat, la suma de *vinticin mil milions* de pessetes, es dir, més de lo que val tota la península, pagada a bon preu.

En cambi, l'endemà, un altre periodic ens feia saber que l'Ajuntament de Pamplona ha acordat subvencionar el ferrocarril d'aquella població a San Sebastián ab *vinticin* duros, quantitat ab la qual escassament n'hi ha prou pera comprar un xiulet de màquina.

Amics, companys, colegues, ja ho sabem que això no mata a ningú ni encareix els queviures, però, per consideració al lector català, que, com el francès, també

veut être respecté,

¿no hi hauria manera de posarhi una mica més de cuidado?

Telegrames.

D'una primera autoritat a un ex-emperador:

«Aprobado concierto cal á su satisfacción.»

D'un ex-emperador a una primera autoritat:

«Bravísimo. Usted vaya aprobando conciertos, que en los conciertos siempre se toca algo.»

Y ande el garrotn!

En una *tasca* d'extra-muros.

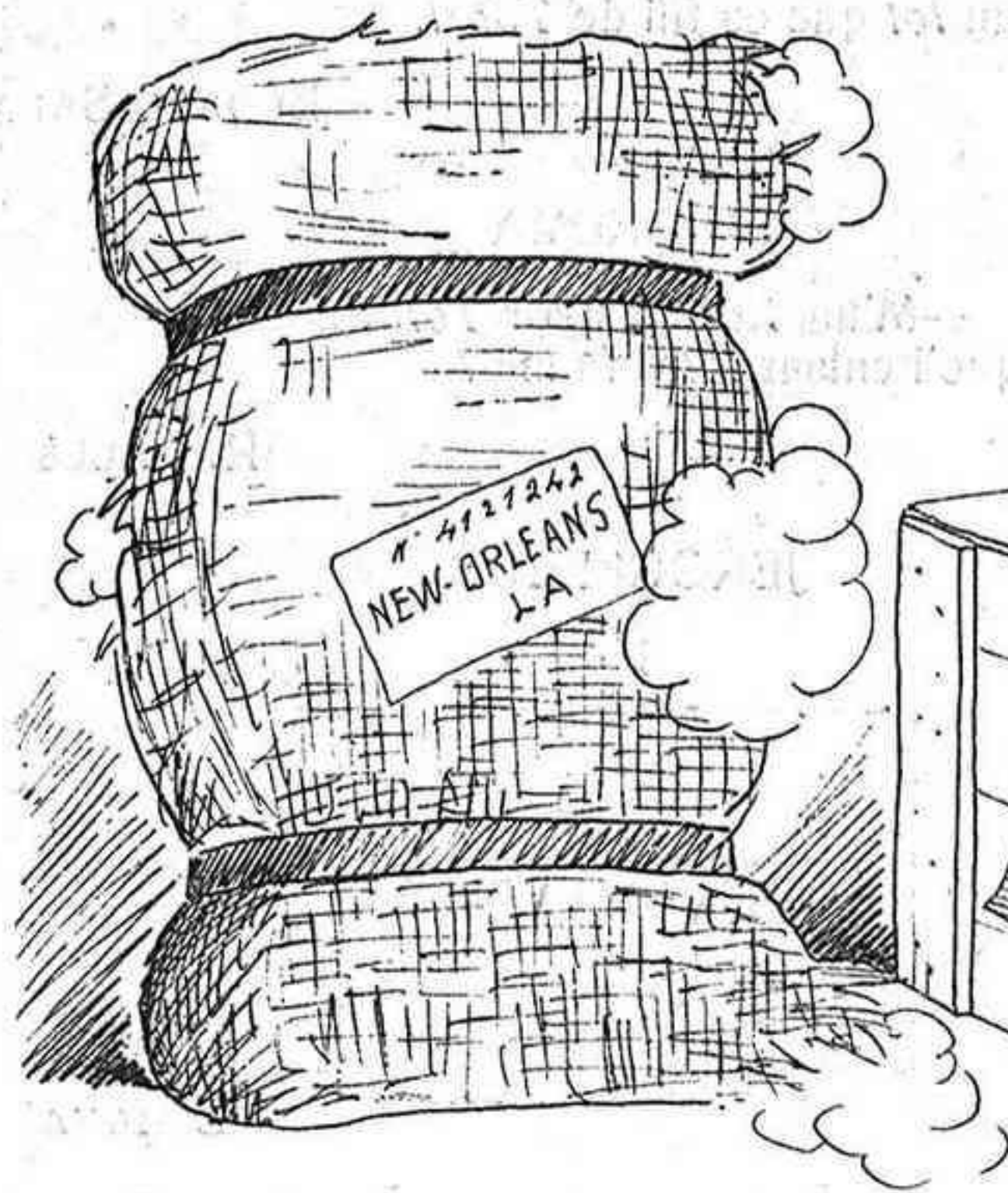
Un *jambu* té una *xava* a la falda y li està fent moixaines amoroses.

Entra un altre *jambu*:

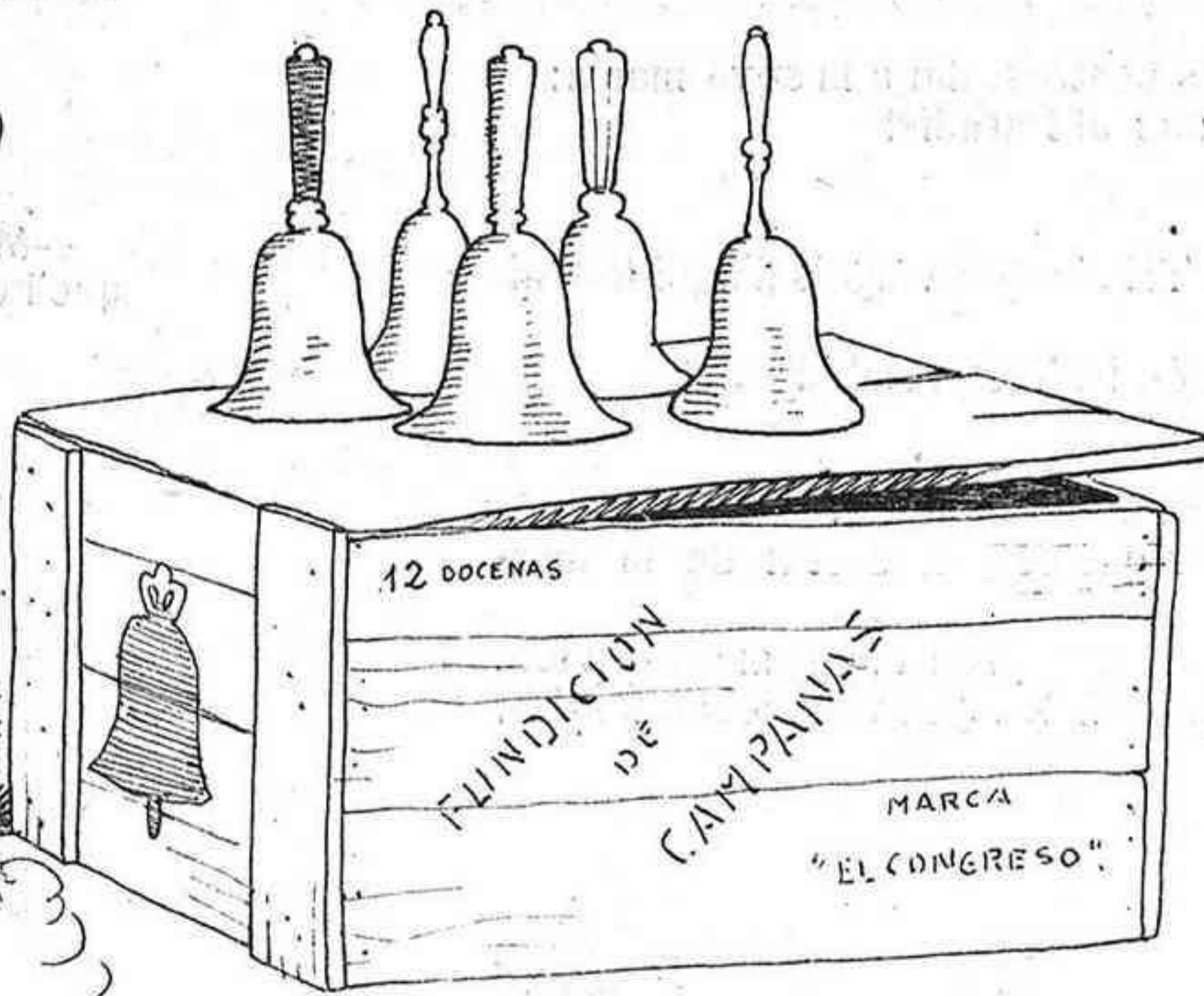
—Què fas aquí, tan arraulit?

—Celebro la «Semana Social»... No sabs que aquesta es la meva socia?

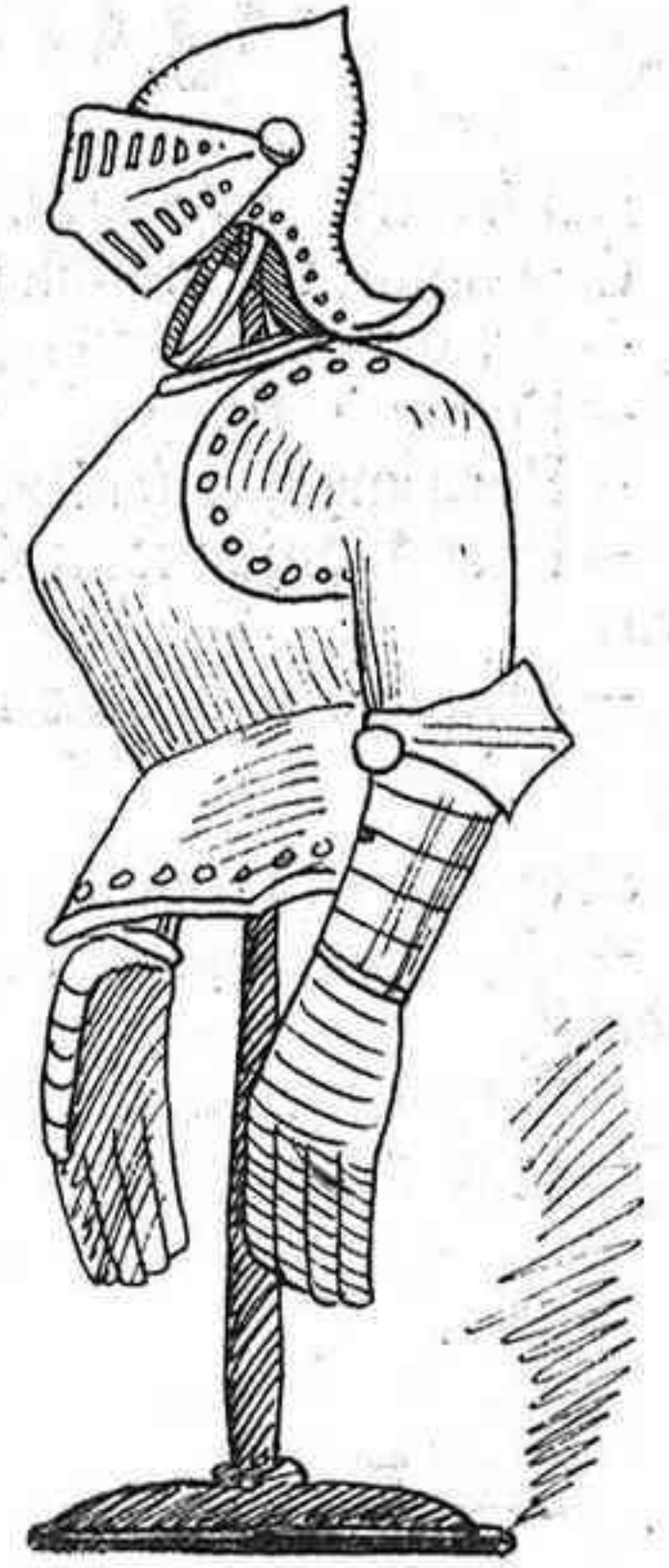
Objectes de que s'ha proveït el marquès de Marianao al acceptar la presidència del Municipi de Barcelona

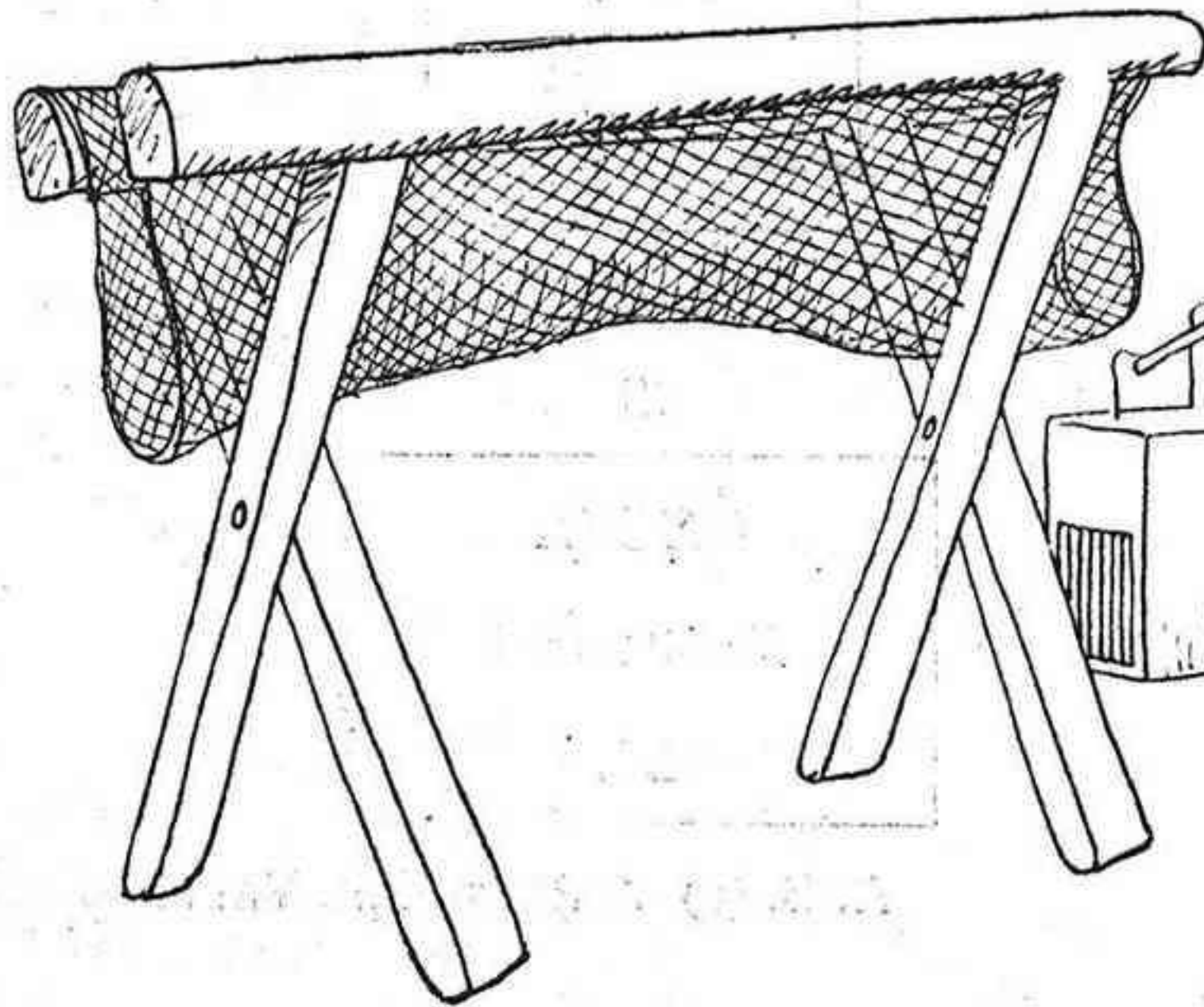
Pera taparse les orelles quan convingui.

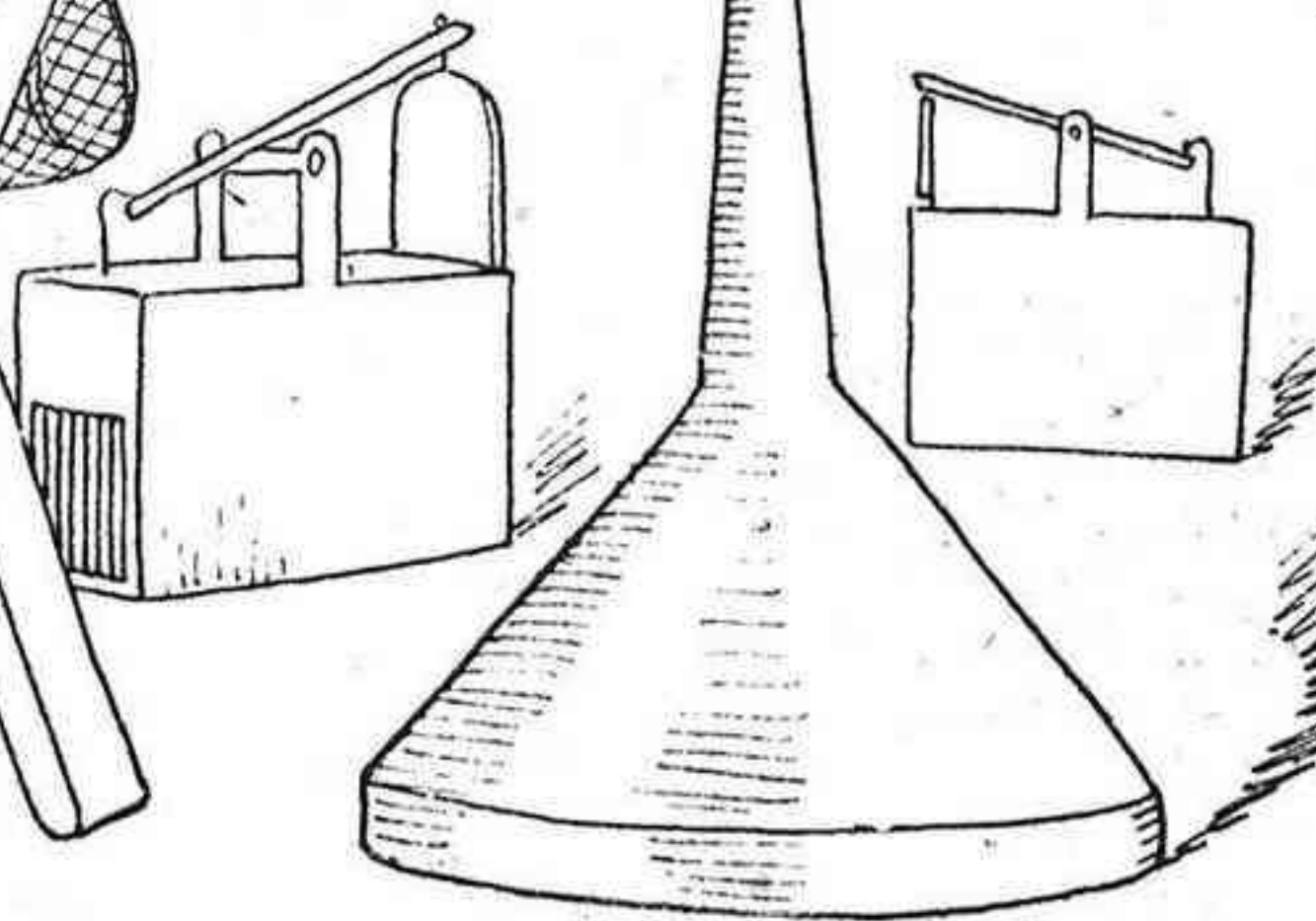
Pera cridar a l'ordre quan n'hi hagi necessitat.

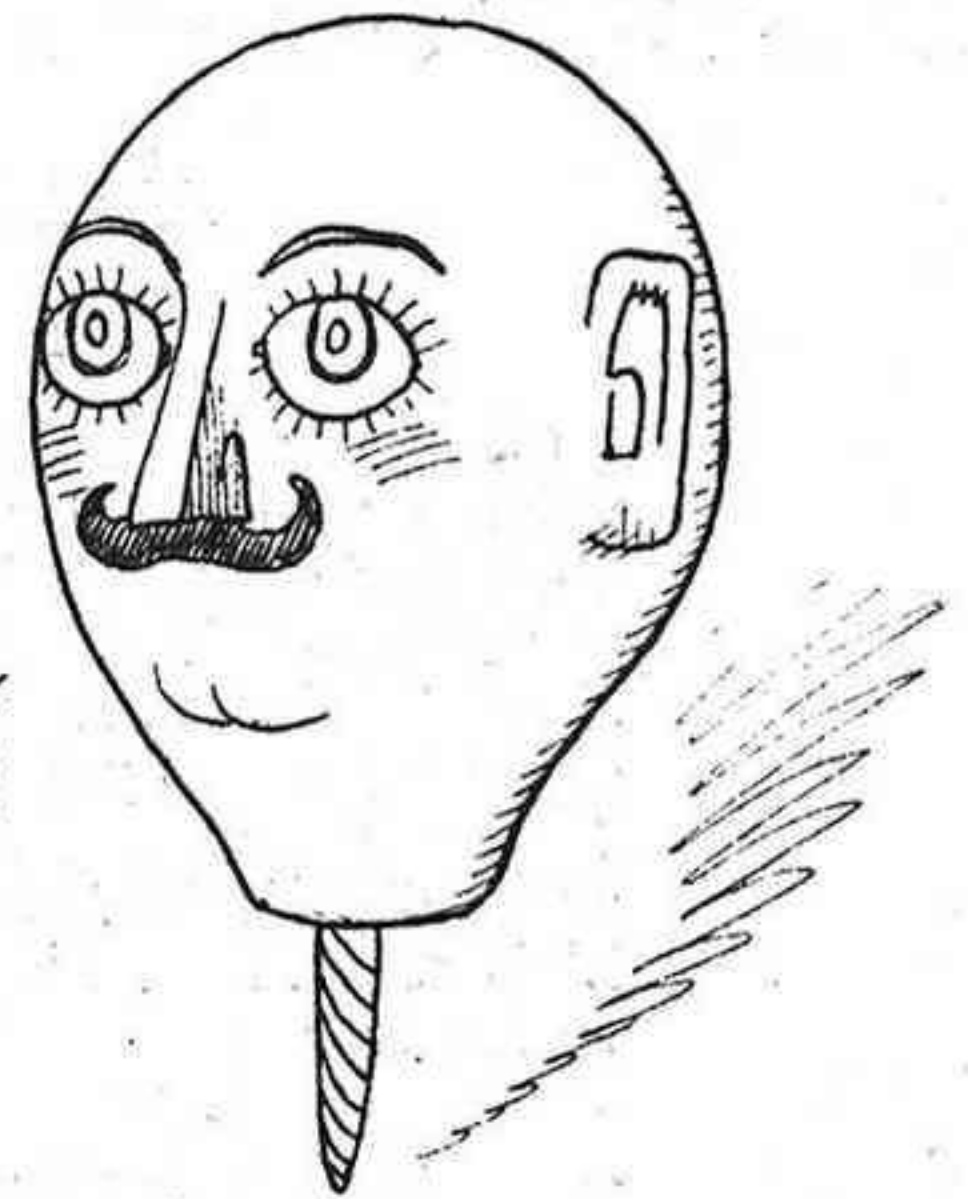
Pera posarse'l el dia d'una sessió borrascosa.

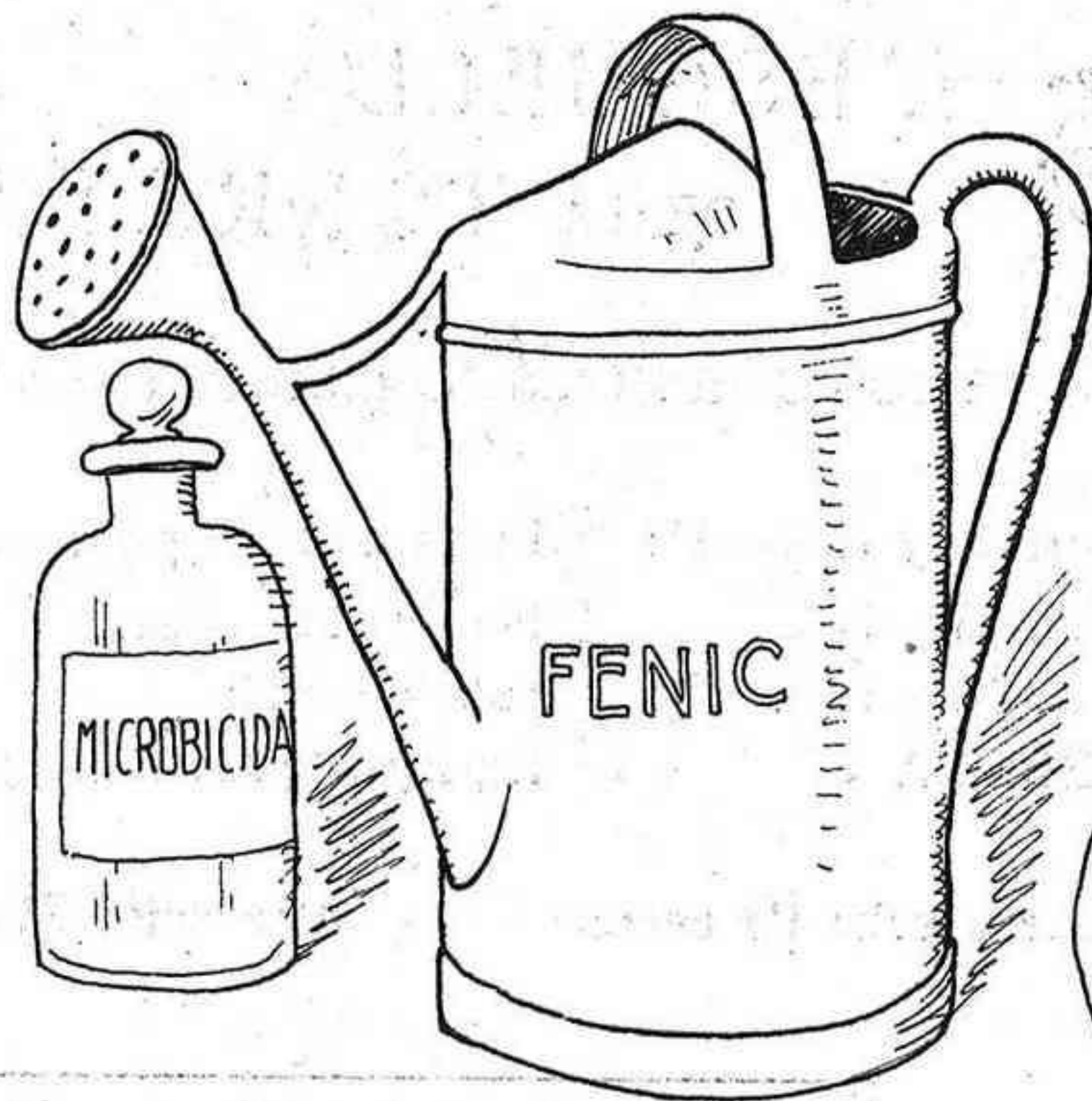
Pera les nits de discussions interminables.

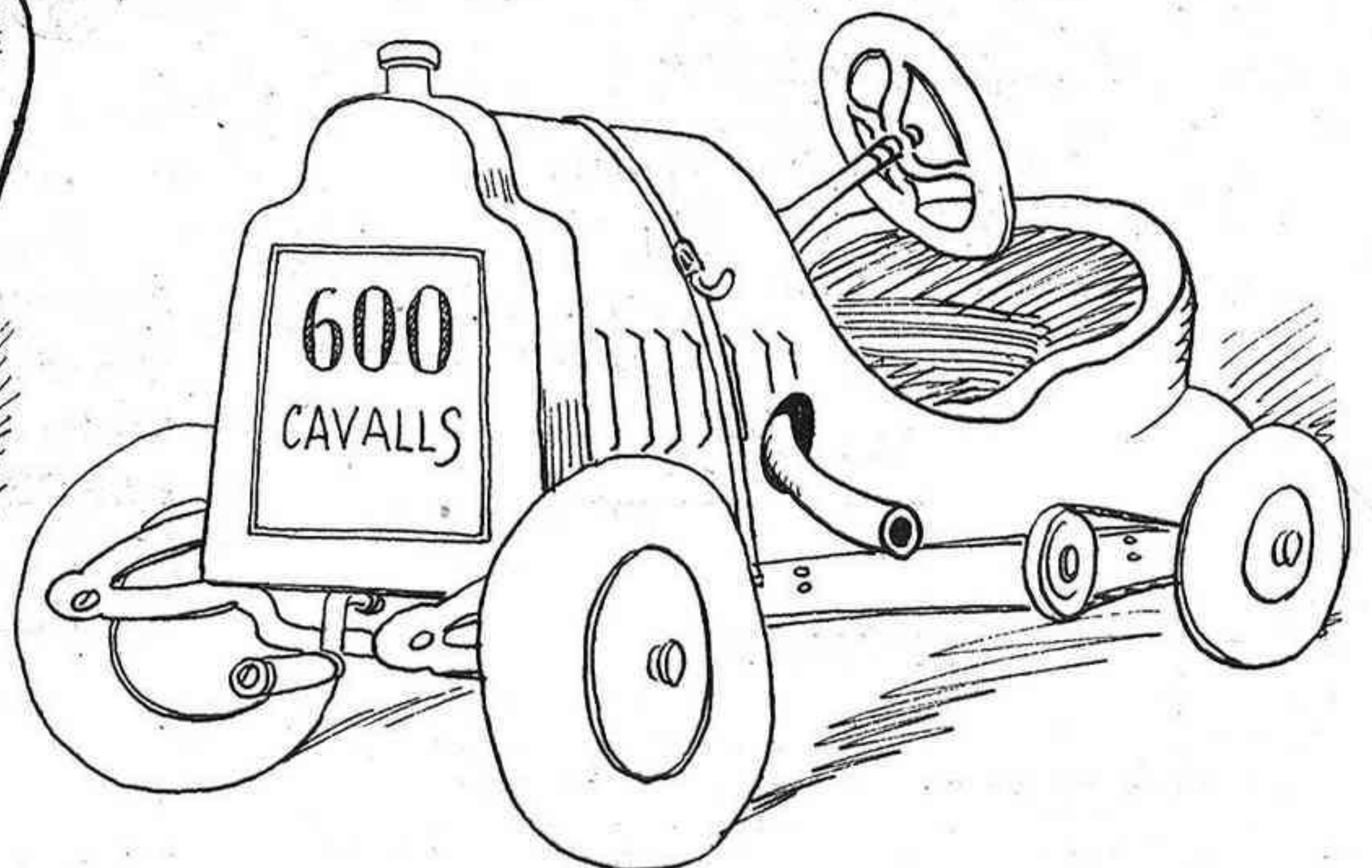
Pera ferse fer la llei.

Pera tenir de repuesto, el dia que n'hi vulguin fer un de nou.

Pera'l moment d'abordar els negocis bruts.

Pera l'hora de la pròxima dimissió.

QÜENTOS

Els nostres angelets.

Una nena, tot menjant els postres, diu a la seva mamà:

—Ai, que m'agradaria anar al Paradís!

—Per què, filla?

—Pera menjar fruita.

—Pera menjar fruita?... Tria la que vulguis d'aquí la fruitera.

—Sí, però aquestes no són fruites prohibides...

Mot espiritual cullit al vol en un banquet:

—¿Qui es aquell senyor que seu al costat de la marquesa?

—Un metge molt trempat, que pren alegrement la vida.

—Que pren alegrement la vida!... ¿La vida dels altres?...

XARADES

I

Observar nits d'istiu en l'estelada
travessant llumenosa *hu-rretera*
d'esplèndida y nevada polsaguera
que Febo ab l'àuric *tot* hi té aixecada;
si es d'Amáltea l'essència segregada
que a *Dos-mulo* y a Remo fou sobrera,
de sant Jaume també's diu ser carrera,
a mes de *Via lactea* designada.
L'Estrella Matinal brillant a Orient,
molt més que les esplèndides polsines,
anuncia que l'Aurora hi ve corrent.
Ab el Temps, seguint tot el firmament,
ell fa'l goig y l'encant dels ulls les nines
retratant sa bellesa en ses retines.

JOSEPH SADURNÍ MAS DE LOS VALLS

II

L'altre dia el senyor Pere,
que es home que té bon *prima...*
va regalar a la Quima
una bona *dos-tercera*.

Però ella, que es molt formal,
volent l'obsequi tornarli,
un poc després va portarli
una preciosa *total*.

EUDALD SALA

TARGETA

NICANORA D.

Formar ab aquestes lletres el titol d'una obra catalana.

J. M.ª SUREDA (a) ANDARÍN

ANAGRAMA

Canta les hores puntual
un *tot* que es fill de *Total*.

EUDALD SALA

SINONIMIA

—M'ha dit el senyor *Total*
que'l calsat *tot* li fa mal.

R. VALLS

JEROGLIFICS

I

F. FONTOVA

ZORAYA

II

::: 1

ZORAYA

III

OCCEÁ
Mediterrani
LL

A. B. (a) LO RECTOR DE VALLFOGONA

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

Administració y Redacció:
Llibreria Espanyola,
Rambla del Mitg, núm. 20
BARCELONA

Preus de subscripció:

Fòra de Barcelona,
cada trimestre:

Espanya, 3 ptes. - Extranjer, 5

Número solt: 10 centims — Atrassats: 20

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Oim, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

AVÍS IMPORTANT

Podem anunciar gustosos als nostres estimats llegidors que dimecres, dia 7 d'aquet mes, sortirà a llum

l'Almanac de L'Esquella de la Torratxa pera 1911

Completament reformat en la presentació : Enterament millorat en el text

112 PLANES, GRAN TAMANY

Tot inedit : Tot il·lustrat : Tot obres extenses y senceres, originals de notables autors de la terra

Treballs encarregats expressament pera l'*Almanac de L'Esquella*:

La creixensa de Barcelona
per S. Sanpere y Miquel

L'anacoreta (poema)
per Apelas Mestres

Ninots de carn (novela)
per Avelí Artís y Balaguer

Cansons humorístiques
per Rossend Serra y Pagès

Visió de la ciutat futura
per Xavier Alemany

L'ignoscenta
(tragedia en 3 quadros)
per Joan Puig y Ferrer

Els balls populars
per R. Serra y Pagès

El règim municipal de Barcelona
per A. Rovira y Virgili

El sepulturerer filòsof
per A. March

Jocs y joguines de les criatures
per R. Serra y Pagès

La doma dels deus
per Gabriel Alomar

Notes còmiques (caricatures)
per Picarol

L'Almanac de L'Esquella de la Torratxa pera 1911 anirà perfectament enquadernat, ostentant en la coberta una elegant làmina alegòrica a varies tintes

Preu: UNA pesseta

Sortirà dimecres que ve, dia 7 d'aquet mes

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponals se'ls otorguen rebaixes.

VISITA D'INSPECCIÓ

—Ab el seu permís, venim a inspeccionar això de les aigües.

—Molt be. Però aquí no fa falta llum, senyors meus. Aquí lo que's necessita es una bona tralla y unes mans enèrgiques que la sàpiguen manejar.